

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

АЗАРОВА АНАСТАСІЯ ВЯЧЕСЛАВІВНА

Допускається до захисту:
Завідувач кафедри
української мови, теорії та
історії української і світової
літератури, д. філол. наук,
професор
Л. М. Коваль
« _____ » _____ 2024 р.

**Емотивна лексика на позначення емоцій задоволення й смутку
на матеріалі української мови:
лінгвоперсонологійний і дискурсивний аспекти**

Спеціальність 035 Філологія
Українська мова та література
Кваліфікаційна (магістерська) робота

Науковий керівник:

І. Р. Домрачева, доцент кафедри
української мови, теорії та історії
української і світової літератури,
кандидат філол. наук, доцент

_____ (підпис)

Оцінка: _____ / _____ /

_____ (бали/за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК:

_____ (підпис)

Вінниця 2024

АНОТАЦІЯ

Азарова А. В. Емотивна лексика на позначення емоцій *задоволення* й *смуtku* на матеріалі української мови: лінгвоперсонологічний і дискурсивний аспекти. Спеціальність 035 «Філологія». Освітня програма «Українська мова та літератури». Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця 2024.

У кваліфікаційній роботі досліджено емотивну лексику на позначення емоцій *задоволення* й *смуtku* на матеріалі української мови в лінгвоперсонологічному і дискурсивному аспектах. Проаналізовано категорію емотивності в міждисциплінарній парадигмі; досліджено специфіку вивчення емоцій у психологічному та лінгвістичному аспектах; сформовано базове розуміння емоції *задоволення* й емоції *смуtku* як фундаментальних емоцій мовної особистості; здійснено психолінгвістичний експеримент «*Моя лексика на позначення емоцій задоволення / смуtku*»; проведено дискурсивний аналіз лексики на позначення емоцій *задоволення* й емоції *смуtku* як фундаментальних емоцій мовної особистості.

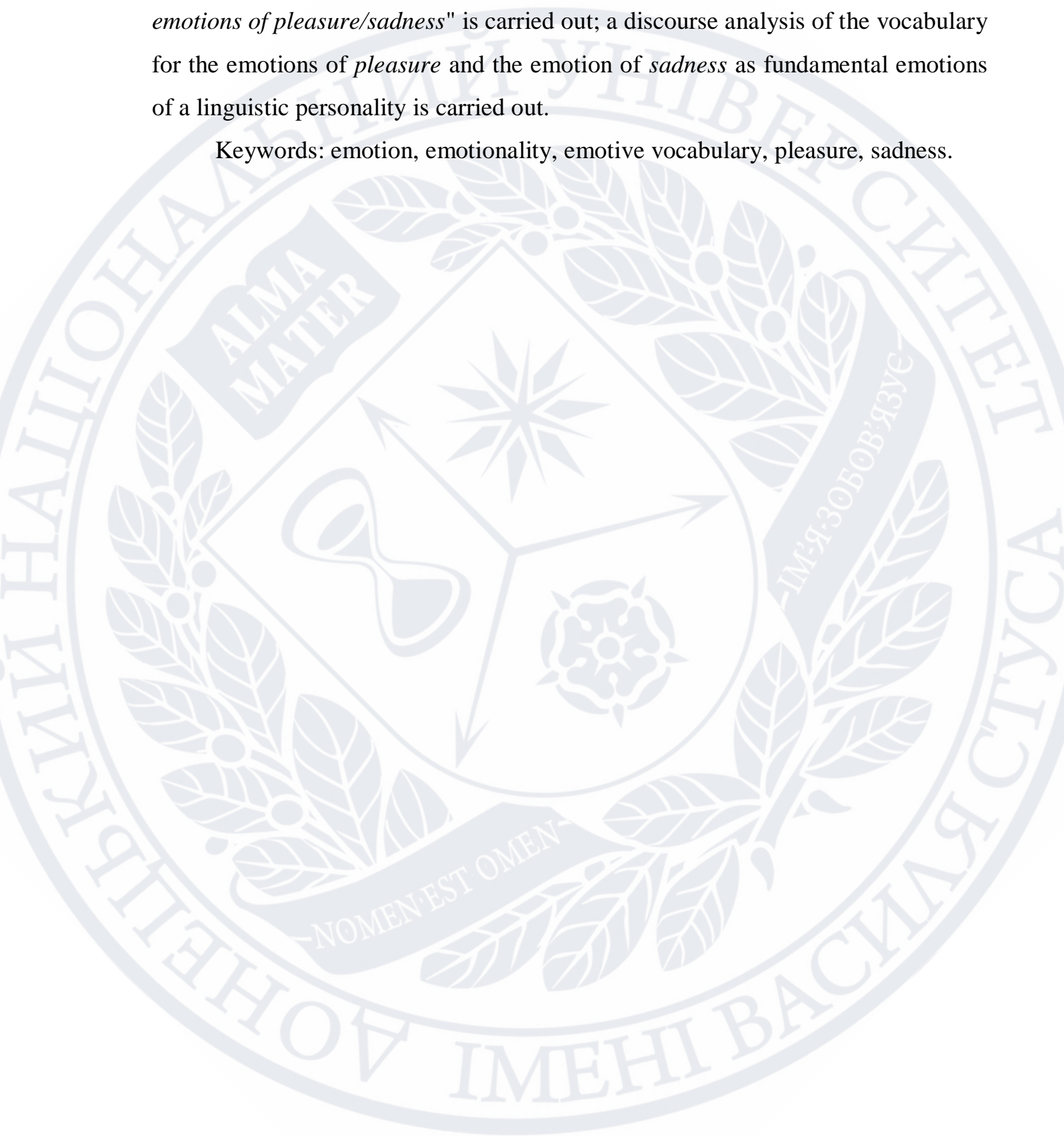
Ключові слова: емоція, емотивність, емотивна лексика, задоволення, смуток.

Azarova A. V. Emotive vocabulary for marking the emotions of *pleasure* and *sadness* on the material of the Ukrainian language: linguistic-personological and discursive aspects. Specialty 035 "Philology". Educational program "Ukrainian language and literature". Vasyl' Stus Donetsk National University. Vinnytsia 2023.

In the Master's paper, In the qualification work, the emotive vocabulary denoting the emotions of *pleasure* and *sadness* in the Ukrainian language is studied in the linguistic and discursive aspects. The category of emotionality is analyzed in the interdisciplinary paradigm; the specifics of studying emotions in psychological and linguistic aspects are investigated; a basic understanding of the emotion of

pleasure and the emotion of *sadness* as fundamental emotions of a linguistic personality is formed; a psycholinguistic experiment "My vocabulary for the emotions of *pleasure/sadness*" is carried out; a discourse analysis of the vocabulary for the emotions of *pleasure* and the emotion of *sadness* as fundamental emotions of a linguistic personality is carried out.

Keywords: emotion, emotionality, emotive vocabulary, pleasure, sadness.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЙНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙ ЗАДОВОЛЕННЯ Й СМУТКУ	8
1.1. Категорія емотивності в міждисциплінарній парадигмі	8
1.2. Вивчення емоцій у психологічному та лінгвістичному аспектах	12
1.3. Емоції <i>задоволення</i> й <i>смуtku</i> як фундаментальні емоції лінгвоперсони	22
Розділ 2. ЛІНГВОПЕРСОНОЛОГІЙНИЙ АСПЕКТ АНАЛІЗУ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙ ЗАДОВОЛЕННЯ Й СМУТКУ НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	25
2.1. Методологія дослідження емотивної лексики на позначення емоцій <i>задоволення</i> й <i>смуtku</i> : психолінгвістичний експеримент	25
2.2. Опрацювання результатів анкетування « <i>Моя лексика на позначення емоцій задоволення / смуtku</i> »	30
Розділ 3. ДИСКУРСИВНИЙ АСПЕКТ АНАЛІЗУ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙ ЗАДОВОЛЕННЯ Й СМУТКУ НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	41
3.1. Дискурсивний аналіз постів в Інстаграм: емоція <i>задоволення</i>	46
3.2. Дискурсивний аналіз постів в Інстаграм: емоція <i>смуtku</i>	57
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	71
СПИСОК ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	82

ВСТУП

Сучасні лексикологічні студіювання визначувані збільшенням інтересу до емотивної сфери людини, адже важливість емоцій зумовлена їх експресивною (здатність за допомогою емоцій виражати себе, свій характер, свої думки й переживання тощо), оцінною (відображення лінгвоперсоною суб'єктивного сприйняття себе самої й навколишньої реальності), контактновстановлювальною (емоції – невід'ємний компонент комунікації, яка є засобом встановлення зв'язків між людьми) функціями.

Емоція – це суб'єктивна, індивідуальна реакція людини на комплекс внутрішніх та зовнішніх подразників, що може бути потенційно реалізована в діапазоні «негативна реакція – позитивна реакція». У цьому аспекті важливо дослідити дві базові (й водночас протилежні за своєю суттю) емоції мовної особистості: *задоволення* і *смуток*, що дозволить репрезентувати узагальнену диференціацію «позитивна емоція – негативна емоція». Саме в цьому вбачаємо **актуальність нашої роботи**.

Мета магістерської роботи – дослідити емотивну лексику на позначення емоцій *задоволення* й *смуtku* на матеріалі української мови в лінгвоперсонологійному і дискурсивному аспектах. Успішне досягнення мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- 1) проаналізувати категорію емотивності в міждисциплінарній парадигмі;
- 2) дослідити специфіку вивчення емоцій у психологічному та лінгвістичному аспектах;
- 3) сформувані базове розуміння емоції *задоволення* й емоції *смуtku* як фундаментальних емоцій мовної особистості;
- 4) здійснити психолінгвістичний експеримент «*Моя лексика на позначення емоцій задоволення / смуtku*»;

5) здійснити дискурсивний аналіз лексики на позначення емоцій *задоволення* й емоції *смуtku* як фундаментальних емоцій мовної особистості.

Об'єкт дослідження – засоби мовної репрезентації категорії емотивності в українській мові, зокрема двох фундаментальних емоцій *задоволення* й *смуtku*. **Предмет** – емотивна лексика на позначення емоцій *задоволення* й *смуtku* на матеріалі української мови в лінгвоперсонологійному і дискурсивному аспектах.

Методи дослідження. Мета й завдання роботи зумовили необхідність використання низки загальнонаукових методів: логіко-поняттєвого методу, методу узагальнення та систематизації, описового методу. Як спеціальні методи застосовано метод психолінгвістичного експерименту (з метою дослідження емотивної лексики на позначення емоцій *задоволення* й *смуtku* на матеріалі української мови в лінгвоперсонологійному аспекті) й дискурс-аналізу (з метою дослідження емотивної лексики на позначення емоцій *задоволення* й *смуtku* на матеріалі української мови в аспекті мережевого дискурсу).

Новизна магістерської роботи визначується тим, що здійснено спробу комплексно дослідити емотивну лексику на позначення емоцій *задоволення* й *смуtku* на матеріалі української мови в синхронічному аспекті і з використанням суто прикладних методів аналізу.

Теоретичне значення студіювання полягає у відтворенні фрагмента емотивних профілей *задоволення* й *смуtku* в українській мові як органічних компонентів емотивної картини світу сучасного українця. Результати дослідження можуть знайти **практичне використання** у вишівських курсах із сучасної української мови, комунікативної лінгвістики, психолінгвістики, емотіології тощо.

Апробація дослідження. Результати роботи апробовано шляхом участі в 1) XVI Міжнародній науково-теоретичній і навчально-прикладній конференції «Лінгвіст-програміст» з публікацією: Сидорчук А. Емоція як

об'єкт мовознавчих досліджень. *Лінгвокомп'ютерні дослідження*. Вип. 16. 2023. С. 134-136. (м. Вінниця, Україна, 1-2 червня 2023 р.); 1) IV Міжнародній науковій конференції «Розвиток наукової думки постіндустріального суспільства: сучасний дискурс» (м. Івано-Франківськ, Україна, 17 листопада 2023 р.) з публікацією: Азарова А.В. Емотивна лексика на позначення емоції смутку: психолінгвістичний експеримент. *Матеріали Міжнародної наукової конференції «Розвиток наукової думки постіндустріального суспільства: сучасний дискурс»* (17 листопада 2023 року, м. Івано-Франківськ, Україна). С. 160-162.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, 3-х розділів, висновків, списку літератури, додатків.

Розділ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЙНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙ ЗАДОВОЛЕННЯ Й СМУТКУ

1.1. Категорія емотивності в міждисциплінарній парадигмі

Проблема вербальної репрезентації конкретних – саме протилежних одна одній – емоцій у сфері сучасної комунікації потребує більш детального розгляду, зокрема з позицій психолінгвістики й дискурс-аналізу. Відтак, мета нашої роботи полягає у визначенні специфіки емоції та категорії емотивності як об'єкта гуманітарних загалом, та мовознавчих зокрема, досліджень.

Дослідження емотивних значень мовних одиниць сьогодні є надзвичайно актуальними й багатоаспектними, зокрема в галузі:

1) аксіологічних студіювань (Жанна Краснобаєва-Чорна «Емотивна картина світу в українській фраземіці: аксіологічний вимір фундаментальних емоцій людини» 2018);

2) дискурсологічних досліджень (Михайло Вінтонів «Частки як виразники емоцій здивування в українському політичному дискурсі» 2020; Ольга Залужна «Структурно-семантичні особливості вербалізації емоційних станів у сучасному англійськомовному літературному дискурсі (на матеріалі роману Е. Гілберт «Їсти, молитися, кохати»)» 2021; Людмила Коваль «Проблема вербалізації емоцій у науковому дискурсі» 2021);

3) досліджень із когнітивної лінгвістики (Олег Гірняк «Емоція гніву у сучасній емотивній лексиці: теоретичний аспект» 2019; Олена Малярчук «Емоційний концепт *щастя*: етимологічні та структурні характеристики» 2014; Олена Сарбаш «Лексична репрезентація концепту задоволення в англійській, українській та новогрецькій мовах» 2012; Юлія Шамаєва «Методологічні засади дослідження вербалізованих концептів емоцій»)» 2011);

4) студіювань із контрастивної лінгвістики (Костянтин Мізін «A Contrastive Psycholinguistic Study of the British Emotional Concept ‘Envy’ and Ukrainian ‘Zazdrist’: Particularities of Phraseological Objectification» 2021);

5) студіювань із прикладної лінгвістики (Олена Кольцова «Концепція лінгвістичної бази даних «Фундаментальні емоції людини в англійській фразеології» 2021; Костянтин Мізін «The emotion concept of SHAME as one of the markers of social infantilism: Cross-cultural analysis based on language corpora data» 2021) та ін.

Емотивність лексичних одиниць посилює їх комунікативну інтенцію, доповнюючи й посилюючи комунікативно-когнітивні компетенції адресанта з метою прагматичного впливу на адресата повідомлення. Тому категорія емотивності постає цінним складником мовної системи і є значущою для розгляду мовної особистості, адже будь-яка людська діяльність сформована на емоційних переживаннях.

Підтримуємо твердження про те, що категорія емотивності – невід’ємний аспект у процесі дослідження текстових повідомлень, адже існування типових емоційно значущих ситуацій міжособистісного людського спілкування зумовлює можливість виявлення спільних емоційних тем (емотем), таких як небезпека, любов, повага, смерть тощо [104, с. 9].

Швейцарський лінгвіст Ш. Баллі започаткував сучасні теорії й методи вивчення емотивності мовлення, зокрема, сучасну теорію стилістичних ефектів. Дослідник стверджував, що поряд зі значенням кожен знак характеризується супровідними відтінками, що з’являються на основі асоціацій з попереднім вживанням знака. Стилістичні афекти – це те, що більшість сучасних лінгвістів називають конотаціями [25, с. 45], протиставляючи їх конкретним семантичним денотаціям. Ш. Баллі зазначав, що конотативні й денотативні значення пов’язані з подвійною функцією мови: понятійно-логічною, об’єктивною і афективною, суб’єктивною, а також, що афекти закладені в самій мовній системі: мова створює фундамент під ці афекти, однак репрезентовані вони на мовленнєвому рівні. Суб’єкт свідомо чи

підсвідомо обирає певні, конкретні слова, словосполучення, фразові конструкції, морфологічні й фонетичні варіанти з кількості тих, що могли би бути вжиті для передавання того ж змісту, керуючись у процесі внутрішніми досвідом й емоціями. Дослідник помітив переважання емотивного чинника у мові [79, с. 134].

Як ми уже зазначали, у лінгвістиці зараз спостерігається активізація інтересу до теоретичного й практичного вивчення емотивної сторони мови, що спричинило появу нового напрямку лінгвістичних студіювань – емотіологію, або лінгвістику емоцій [60]. Об'єктом дослідження емотіології постають повідомлення (як усного, так і писемного дискурсу), у яких відбиваються емоції лінгвоперсони і які здатні емоції ж провокувати. Створюючи психологічно-прагматичне підґрунтя для ефективного сприйняття повідомлення, лінгвоперсона-адресант апелює до емоцій та почуттів лінгвоперсони-адресата.

Зі студіюванням емотивної функції мови тісно пов'язане вивчення специфіки семантичної структури лексичних одиниць. Важливість лексичного рівня репрезентації емоцій важко переоцінити, адже в системі способів експлікації емоцій домінують лексичні засоби. Проблему лексичної емотивності вивчають багато сучасних вчених. Вираження емоційних станів забезпечується за участі різних частин мови (іменники, прикметники, дієслова тощо), що мають у своїй основі емотивну семантику та виконують емотивну функцію.

Дослідниця В.А. Чабаненко [74., с. 240] виокремлює три групи лексичних засобів, що слугують виразниками емоційних станів лінгвоперсони:

- 1) мовні одиниці, що прямо виражають емоції (це емоційні вигуки);
- 2) категорія слів, які називають емоції людини;
- 3) мовні одиниці, що можуть і виражати, і передавати емоційне ставлення мовної особистості до будь-якого предмета або явища.

Дискусійним постає питання про те, чи входять до складу емотивної лексики слова, що називають емоції та почуття. Деякі вчені [11; 14; 17] підтримують таку думку.

В основу сучасного студіювання емотивної функції лексико-семантичного рівня мови покладена позиція, що розглядає одиниці двох перших груп (слова, що називають емоції та описують їх) як нейтральні, а мовні засоби, що належать до третьої групи (слова, що виражають емоції), – як емотивні [9].

Ідею, що емоції постають мотиваційним стимулом для свідомості лінгвоперсони, яка знаходить пряме відображення в мові, вже давно ніхто не піддає сумніву. Такі лінгвісти, як С. Берлізон, М. Городнікова, І. Арнольд поруч із західноєвропейськими й американськими дослідниками започаткували емотіологічний напрям у лінгвістиці.

Дуже цікавим є твердження у сучасному мовознавстві, що «чим більш емоційно навантажений знак, тим менш лінгвістичний він є; чим більш лінгвістичний він стає, тим більше емоційності він втрачає» [79, с. 67].

Р. Якобсон виділяє емотивні лексичні знаки, що виконують або експресивну функцію, або репрезентативну [86]. Однак у живій мовленнєвій діяльності, особливо в дискурсах розмовному, художньому, мережевому, репрезентативні знаки здатні виконувати експресивну функцію, і навпаки, тому такий поділ є лише умовним [11, с. 243].

У сучасній лінгвістиці аналізуються емоційно забарвлені лексичні й синтаксичні одиниці, що наявні насамперед в діалогічному мовленні художніх персонажів. Дискурсологами розглядаються спонтанні та заздалегідь сплановані [50], усні і письмові [97], діалогічні та монологічні [5] типи дискурсивних ситуацій, що обов'язково містять лексичні засоби вираження емоцій.

Проблема студіювання емотивної лексики привертала увагу таких представників зарубіжних студій, як А. Вежбицька, В. Зіглер, В. Пенфільд, Г. Бергенхольц, Д. Брессон, Е. Вейганд, З. Кевечеш, М. Шварц, С. Бенс,

Ч. Пірс та ін. Серед вітчизняних – Ж. Краснобаєва-Чорна, К. Мізін, Л. Коваль, М. Вінтонів, О. Гірняк, О. Кольцова, О. Малярчук, О. Сарбаш, О. Залужна, Ю. Шамаєва та ін. Основним завданням для всіх лінгвістів залишаються проблеми виявлення та структуралізації сукупності психічних станів мовної особистості, виокремлення й характеристика універсальних, базових емоцій, експлікованих у більшості мов світу і у кожної окремо, дослідження способів і засобів вербалізації емоцій на базі окремих національних мов, питання розмежування оцінного, емотивного, експресивного значень тощо.

Багато лінгвістичних праць присвячено студіюванню прояву окремих емоцій. У західних студіях це дослідження А. Вежбицької [102] емоції *страху* або кількох емоцій – З. Кевечеш [97]. Окремо слід відзначити виокремлення універсальних семантичних примітивів і вербалізацію фундаментальних емоцій на базі окремих мов від А. Вежбицької [104].

1.2. Вивчення емоцій у психологічному та лінгвістичному аспектах

Наразі все більше комунікативних рис набуває лінгвістика ХХІ століття, оскільки основним завданням є дослідження та вивчення комунікативної взаємодії індивідів, їх взаєморозуміння із параметрами мови, стилю, сфери, культури. На цьому етапі у мовознавстві накопичено великі навички вивчення експресивності слова у її зовнішньому прояві, детально досліджені також різноманітні методи і ресурси формулювання експресивності в зовнішній формі слова. Крім того, мовознавців найбільше цікавить класифікація емотивної лексики, емотивність на стилістичному, дискурсивному рівні, емотивність образності у дискурсивному тексті, проблеми вербальної та невербальної виразності почуттів, вивчення яких передбачає зацікавленість різних вчених гуманітарних сфер, зокрема й мовознавців.

Безпосередньо з ідеєю емотивної лексики можна пов'язати, наприклад, центральну проблему, яку досліджувало і досліджують досі багато

мовознавців, і тому, на жаль, немає єдиного загального визначення цього поняття. У різних лінгвістів своє бачення і трактування.

У складі емотивної лексики є риси емоційного як факту психіки та лінгвістичного як втілення останнього. Від психологічного явища – емоцій – вона запозичила чутливість людини до емоційних ситуацій, її емоційні взаємодії в них, яким властиво своє забарвлення, а також оцінка зазначених ситуацій.

Пояснення емотивного значення щільно пов'язане з розумінням категорії емотивності, саме тому розуміння емотивного значення розглядається як засіб вираження емоцій того, хто говорить. Також часто використовують терміни «емотивна лексика» та «емотиви».

Окрема царина мовознавства наразі – емотіологія (лінгвістика емоцій), що повноцінно сформувалась як наука у ХХ ст. на основі поєднання психології та мовознавства, виокремленню якої сприяв взаємозв'язок мовної системи та емоційної сфери.

Емоції – це та функція, за допомогою якої людина може виразити своє ставлення до того, що відбувається, суб'єктивно дати оцінку певній ситуації або явищу.

Різні емоції реалізуються в мові завдяки мовним засобам різних мовних рівнів, таких як: фонетичного, лексичного, морфологічного, фразеологічного, стилістичного та синтаксичного. Це свідчить про те, що емоційна експресія виражається певною системою мовних засобів і їх комбінацією, тобто сукупністю мовних форм, спеціально призначених для цього. В основі явища експресивності простягаються кілька груп психологічних закономірностей, що мають відношення, з одного боку, до вираження емоцій і почуттів, а з іншого – до сприйняття.

На виникнення експресивності як характеристики мови або тексту діють властивості комунікативної ситуації: замисли мовця / пишучого, припущення читача / слухача (тобто вихідні знання і уявлення, з якими він починає комунікувати), а також лінгвістичний та екстралінгвальний (соціальний)

контекст комунікативного акту. Але при цьому всьому у створенні експресивності мови або тексту найважливішу роль відіграє не стільки закладений в системі експресивний потенціал мовної одиниці відповідного рівня, скільки характеристика комунікативної ситуації, передусім дискурсивний контекст.

Емоції постають предметом наукових зацікавлень психологів, лінгвістів, конфліктологів та інших вчених, однак зацентруємо особливу увагу на визначенні поняття емоції у психолінгвістичних працях.

Емоції – багатогранне явище, характеризуване суб'єктивністю та динамічністю. Емоції людини виступають обов'язковою частиною її об'єктивної дійсності. Психологічний стан, почуття, відчуття та емоції лінгвоперсона відтворює як у мові, так і у тексті. Аналіз емотивних мовних засобів та механізмів їх впливу на людину становить неабиякий інтерес для подальших досліджень у цій сфері. Так, одним із ключових понять у цьому аспекті виступає поняття «емоційне мислення». Емоційне мислення перебуває у тісному зв'язку із раціональним мисленням, і відповідно, із мовною об'єктивацією. Емоційне мислення – психічний процес обробки емоцій, що поєднуються із інтелектуальною діяльністю людини [62 – 73].

Емоції є невід'ємним внутрішнім складником особистісної сутності людини. З наукової точки зору, поняття «емоція» є суміжним об'єктом дослідження двох галузей науки – психології та лінгвістики. Щоб краще пізнати закономірності вербальної реалізації емоції, розглянемо механізм функціонування цього поняття з психологічного та лінгвістичного ракурсів.

З позиції психології емоція – це біологічно адаптивний механізм, що є результатом аналізу взаємозв'язку із довкіллям. Однак не всі критерії оцінення базовані на вірі: деякі із них впливають на емоції, не торкаючись когнітивних процесів, водночас інші проходять крізь них. Цей когнітивний аналіз постає суб'єктивною думкою про важливість тієї чи тієї події, її очікування, причини й наслідки: зокрема, в аспекті впливу на досягнення мети чи перешкоди її реалізації. Різні версії цього припущення ми знаходимо в когнітивних теоріях

аналізу емоцій [31, с.147]. В індивідуальних емоціях результати когнітивного аналізу – це базові, першочергові переконання, у соціальних емоціях – другорядні.

Виокремлюють дві позиції дослідників стосовно загального емоційного функціонування: перша розглядає емоції як результат біологічних [28, с. 165] і фізіологічних процесів, друга – як наслідок психологічних [36, с. 87].

Суб'єктивне, індивідуальне переживання різноманітних емоційних станів та їх вербальний опис за допомогою різних мовних засобів (лексичних, зокрема) – основа емоційного функціонування. Емоції й почуття скеровують напрямки дій, мислення та стимулів, здатні впливати на процес сприйняття й мислення, активуючи та мотивуючи майже всі аспекти поведінки й діяльності людини.

Кожну емоцію розглядають як єдність афективного та інтелектуального, переживання й пізнання, плюс – як момент волевиявлення. Емоції постають типовими суб'єктивними сигналами [31, с. 120].

Виокремлюють позитивні, негативні, амбівалентні емоції, що відрізняються між собою:

- силою / інтенсивністю (від найнижчого ступеня збудженості до найвищого);
- реактивністю (чи швидко й просто з'являються);
- центральністю (чи підкоряють свідомість, чи несуть периферійне значення);
- ситуацією, що спровокувала їх (є універсальні та зовсім ідіосинкратичні ситуації).

Емоційні реакції, що є екстремальними відносно певної ситуації чи виходять за межі розумного, чи ті, що не є коректними для певної ситуації, ми розглядаємо як ознаки патології тієї чи тієї психологічної / психіатричної проблеми [Там само]. Деякі фізіологічні теорії стверджують, що саме стимули призводять до фізіологічної активації, що породжує емоції, оминаючи мисленнєвий, когнітивний аспект [Там само, с. 89].

Найбільш найбільш поширені й фундаментальні теорії щодо природи емоцій базовані на біології і соціальній психології. Виокремлюють такі підходи до дефініювання емоцій, що пов'язані з біологічною природою емоційних процесів, та такі, які підпорядковують емоції інформаційним, когнітивним процесам в людського мозку [84; 85].

К. Ізард та його наступники після спостережень за мімікою (нервово-м'язові експресії обличчя) дійшли висновку, що існують десять фундаментальних емоцій. Ця теорія названа «диференційною теорією емоцій», і, як наслідок, ці десять фундаментальних емоцій різняться на біологічному рівні. Способи, манери їх експлікації можуть змінюватися з віком і старінням біологічних структур людини, її м'язових структур та нервових закінчень. Величезне різноманіття типових виразів, що люди застосовують у процесі переживання емоцій в дорослому віці, постають різними комбінаціями вищезазначених «фундаментальних емоцій» [84; 85]. Не дивлячись на те, що десять фундаментальних емоцій об'єднують у собі всі основні емоційні переживання людини, досі достовірно невідомо, що саме викликає зазначені емоції. Вочевидь, це зумовлено пізнанням та взаємодією між когнітивними й інформаційними процесами.

Десять фундаментальних емоцій диференційної теорії К. Ізарда включають такі емоції:

- 1) відроза – відторгнення;
- 2) гнів – злість;
- 3) горе – страждання;
- 4) задоволення – радість;
- 5) здивування – подив;
- 6) інтерес – захоплення;
- 7) почуття вини – каяття;
- 8) презирство – зневага;
- 9) сором – приниження;
- 10) страх – жах.

Сучасний словник пропонує широкий перелік емоцій та їх різноманітних відтінків: *захоплення, натхнення, симпатія, відчай, жаль, злість, жах, обурення, впевненість, задоволення, повага, довіра, ніжність, любов, каяття, скорбота, образа, туга, презирство, ворожість* тощо [111].

Р. Лазарус стверджує, що емоційні процеси людини утворюються з двох окремих процесів:

- оцінки (що характеризує ставлення особи до навколишньої дійсності);
- підпорядкування (що пропонує стратегії для зміни чи підтримки цього зв'язку з дійсністю).

Когнітивний аспект наявний в обох процесах; саме він забезпечує оцінний процес ментальним відтворенням подій із урахуванням таких внутрішніх характеристик, як віра й мета, і скеровує підпорядкування на правильні стратегії до зміни або підтримки взаємодії між особою та довкіллям [88, с. 86].

Вищеподані теорії слугують указівкою на переваги когнітивного моделювання емоцій:

- детальна емоційна диференціація (теорія когнітивного сприйняття вказує, що емоції постають результатом аналізу стимулів);
- різнорівнева диференціація між індивідами у плані сприйняття емоцій (в одній і тій самій ситуації декілька різних індивідів будуть відчувати відмінні емоції);
- темпоральна диференціація емоцій особистості (одна і та сама особистість може сприймати одну й ту саму ситуацію дійсності у різні моменти інакше, відчувати відмінні емоції, залежно від умов сприйняття людини).

Персональні переконання здійснюють вплив на активацію емоцій і, у свою чергу, на них здійснюють вплив самі емоції. Вони здатні провокувати емоції чи безпосередньо (в ролі «попередників» емоцій), чи через активацію мети [31, с. 197].

Американський нейробіолог Я. Панксепп проаналізував еволюцію суспільства, зазначивши, що афективні характеристики різних стимулів активують якусь одну із двох систем: або ж загальну систему задоволення, базовану на тому, що підтримує процес життя, або ж загальну систему відрази (антипатії), базовану на процесах, несумісних із життям людини. У складі цих двох систем Я. Панксепп виокремлює такі командні системи:

- 1) пошук – очікування – зацікавлення – аналіз;
- 2) злість – гнів;
- 3) збудження – страх;
- 4) роз'єднання – горе – печаль;
- 5) система соціальних ролей [97].

Наукове бачення Я. Панксеппа відповідає моделі емоційних процесів Р. Девідсона і його прибічників, які припускають, що обробка емоційних подій може містити позитивну (наближену) або негативну (уникаючу) активність. В основі цих наукових припущень теза про те, що у створенні емоцій «наближення» і емоцій «уникнення» беруть участь різні частини мозку й інформаційних процесів, які у ньому відбуваються. На думку дослідників, напрям «наближення – уникнення» відбиває всі емоційні реакції відповідно до різноступеньованої залученості лівої і правої півкуль передньої частини головного мозку у процес емоційного реагування та когнітивні процеси.

Більшість дослідників вважає, що людські емоції виконують адаптивну функцію або ж завдання захисного / навчального характеру. Адаптивні функції, що захищають від негативних обставин дійсності й максимізують позитивні результати, були проаналізовані ще в 1920 році у роботі З. Фрейда, присвяченій дослідженню емоцій, «Jenseits des Lustprinzips». За посередністю біологічних програмних функцій, емоції включають сукупність захисних механізмів і захисні поведінкові схеми в обставинах загроз, небезпеки, втрати, або ж процеси задоволення існуючих потреб людини.

Перцептивна й когнітивна організація (перемикання уваги), соціальна взаємодія, поява мотивації, поведінкові реакції (детерміновані біологічно й

досвідом), мета яких – розв’язати ситуацію, що склалася, – це і є основними адаптивними функціями емоцій. Емоційні реагування, що спостерігаються оточуючими, бувають складними й різноманітними – в залежності від персональних відмінностей людського досвіду, повсякчасного зворотнього зв’язку поміж нюансами емоційних переживань.

Емоції слугують відбитком мотивації свідомості й пов’язують індивідуума діяльності із його мотивацією, тобто «навіть, коли мотиви не усвідомлюються, вони все-таки знаходять своє психічне відображення, але в особливій формі – у формі емоційного забарвлення дії» [31, с. 48]. Таким чином, за допомогою них мотивація стає повністю усвідомленою для суб’єкта. Саме в цьому і полягає спонукальна дія емоції. Якраз у цій функції емоції є релевантними лише для процесуальності, а не для її підпорядкованих одиниць – дій і операцій.

Орієнтуюча функція репрезентує особистісний зміст складників і дій, що надає змогу індивідууму орієнтуватися в динамічній і прихованій дійсності його змістовних сфер. Так само є принциповим відокремлювати емоції від ситуативних оціночних суджень і почуттів. Так, А. Запорожець доходить висновку: «Лише злагоджене функціонування афекту та інтелекту може забезпечити повноцінне реалізування будь-яких форм діяльності» [34].

Проблема емоцій у лінгвістичному аспекті тісно переплетена із проблемою функцій мови щодо експлікації та спричинення емоцій у процесі мовної комунікації. Емотивна номінація не є самоціллю, а постає засобом передавання думок про неї та їх емоційне ставлення до неї.

М. Кочерган – прибічник іншої думки: комунікативна й мислетворча – головні, а решта функцій, зокрема й емотивна – похідні від головних, що є їх уточненням, детальнішою видовою класифікацією [33, с. 182].

Л. Кисельова презентує ієрархічні відношення поміж функціями у вигляді пов’язаних між собою шаблів, у яких функція мислення й комунікативна функція формують фундамент всіх функційних шаблів, над якими розміщується найвищий із них, що об’єднує функцію когніції та

національно-культурну функції, нижче від основного – шабель інтелектуально-інформативної і прагматичної функцій. Прагматична функція презентована такими її типами, як емоційна, емоційно-оцінна, естетична, спонукальна, експресивна [30, с. 35].

Н. Бойко зауважує, що ієрархічна система мовних функцій не передбачає поділу на першочергові, соціально детерміновані і другорядні, додаткові, адже будь-яка функція пов'язана з іншими, що доповнюють одна одну [9, с. 432].

Я. Муражковський, представник Празької лінгвістичної школи, виокремлював також поетичну функцію, що має місце виключно в поетичній мові. Він зауважує, що в прозі на перший план висуваються стандартизація та автоматизація вербальних засобів, а в поетичній мові на перший план виступає безпосередньо акт висунення [33].

У моделі комунікації (мовленнєвого акті), за Р. Якобсоном, задіяні адресат і адресант, перший другому направляє повідомлення, що створене за допомогою кодування, контекст якого пов'язаний зі значенням повідомлення та з передаваною інформацією. На думку Р. Якобсона, кожному із шести компонентів мовленнєвої комунікації призначена специфічна мовна функція. Під функцією мови вчений передбачає інтенцію або ж безпосереднє призначення самого повідомлення щодо інших факторів мовленнєвого повідомлення.

Р. Якобсон виокремлює такі функції, реалізовані у комунікативному акті:

- емотивну (експресивну);
- конотативну (функцію засвоєння);
- металінгвістичну;
- поетичну;
- референтну (комунікативну);
- фатичну.

Емотивна функція мови, за Р. Якобсоном, напряду зв'язана із адресантом і має за мету репрезентацію його ставлення до того, що він повідомляє. Вона пов'язана з бажанням справити враження конкретних емоцій у адресата. Ця функція забарвлює повідомлення в певну емотивну тональність. На думку дослідника, повідомлювана інформація, у більшості випадків, не є обмежена чисто когнітивними аспектами. Коли лінгвоперсона використовує експресивні засоби, щоб продемонструвати гнів, радість, здивування, то, без сумніву, транслює інформацію суб'єктивного змісту [86, с. 211]. Для нашої роботи визначальною постає емотивна функція, яка виражає ставлення адресанта до змісту повідомлення.

Аналогічне протиставлення здійснював і Р. Якобсон, виокремлюючи знаки, що виконують експресивну функцію (вигуки) проти репрезентативної функції [Там само, с. 219]. Як окремі мовні функції, ці дві функції дійсно мають місце, однак в мовленнєвій діяльності, зокрема в дискурсі віртуальному, репрезентативні знаки здатні виконувати експресивну функцію, тому цей поділ в аспекті лінгвістики є суто умовним.

Лінгвісти [Вежицька; Клейман; Кочерган] довгий час дискутували про те, чи повинна лінгвістика займатися емоційними знаками мови. Частина із дослідників вважала, що визначальною в мові є функція когнітивна, саме тому виключали студіювання емоційних компонентів із дослідження мови [96]. Друга група науковців [92; 93; 94] вважали репрезентацію емоцій центральною мовною функцією. Цікавою є думка М. Бреля щодо цього про те, що мова функціює не задля опису, розповіді та роздумів, а для того, щоб репрезентувати бажання, демонструвати ставлення й оцінки, а все це не може бути зроблено без емоційного супроводу.

Ми, як і більша частина лінгвістів, визнаємо наявність в лексемах як мовних знаках емоційного та раціонального компонентів і погоджуємося з тим, що стилістика мови, її дискурсивна диференціація обумовлені емоційним вибором мовців.

Ю. Шамаєва зауважує, що концепт емоції вбирає «всебічне знання / відчуття експерієнцером емоційного смислу та постає як сукупність асоціацій, що формується на перетині гетерогенних чинників, які характеризують емоційно / емоціогенно взаємодіючих суб'єктів як членів певної лінгвокультурної спільноти» [75, с. 188].

О. Мальярчук описує емоційний концепт як різновид культурного концепту, який зберігає всі його ознаки й характеристики, однак якісно відрізняється певними додатковими емотивними та ціннісними властивостями. У його основі – оцінювання як онтологічна якість людини, яка не може у своїй когнітивній діяльності не оцінювати реальну дійсність [37, с. 133].

Емоційні концепти *задоволення* й *смуtku* кваліфікуємо в дослідженні як «ментальну одиницю високого ступеня абстракції, що виконує функцію метаспсихічної регуляції та відображає в мовній свідомості багатовіковий досвід інтроспекції етносу у вигляді загальноуніверсальних і культурно-специфічних уявлень про емоційні переживання, що інтегрує в собі мовна, концептуальна та емоційна картини світу» [37, с. 132].

1.3. Емоції *задоволення* й *смуtku* як фундаментальні емоції лінгвоперсони

Для дослідження емоцій *задоволення* й *смуtku* в лінгвоперсонологійному та дискурсивному аспектах важливо сформуванню базове, поняттєве розуміння зазначених фундаментальних емоцій. З цією метою ми дослідили словникові визначення емоцій *задоволення* й *смуtku*, а також понять емотивності, емоції.

Емоцію *задоволення* кваліфікуємо як: 1) у психологічному аспекті: емоцію людини, яка супроводжує її при успішно виконаній роботі, досягненні поставленої мети тощо [106; 107; 111]; 2) у лінгвістичному аспекті:

задоволеність; дію за значенням задовольнити, задовольняти; почуття та стан
вдоволення ким-, чим-небудь [105; 108; 109; 110].

Емоцію *смуtku* кваліфікуємо як: 1) у психологічному аспекті: негативні
переживання людини, пов'язані з усвідомленням неможливості задоволення
існуючої потреби; фізичний / моральний біль; психічний стан горя, туги [106;
107; 111]; 2) у лінгвістичному аспекті: невеселий, важкий настрій, зумовлений
горем, невдачею тощо; сум, журба; сумний, зажурений вираз очей, обличчя
тощо [105; 108; 109; 110].

Емоції – це психічні стани людини, у яких реалізується безпосереднє
ситуативне переживання (задоволення, радість, страх) особистістю
значущості діючих на неї явищ і ситуацій, задоволення чи незадоволення її
актуальних потреб.

В емоціях проявляється позитивне або негативне ставлення мовної
особистості до певних об'єктів, сфер діяльності, до самої себе, інших людей.
Емоційне життя людини наповнене різноманітним змістом і виражає оцінні
ставлення до:

- а) конкретних умов, що сприяють або перешкоджають здійсненню
діяльності (наприклад, страх, гнів тощо);
- б) конкретних досягнень у діяльності й поведінці (наприклад, радість,
жаль, смуток тощо);
- в) ситуацій, що склалися, або можливих.

Характер і динаміка емоцій визначаються як об'єктивними подіями, так і
переживаннями, з яких вони розвиваються (так, з кохання може розвинутися
гордість за кохану людину, засмучення через її невдачі тощо).

Ставлення до відображуваних явищ як головної властивості емоцій
представлено:

- а) у їх якісних характеристиках (до них належать: знак – позитивний,
негативний; модальність – здивування, радість, відраза, обурення, тривога
тощо);

б) у динаміці зовнішнього вираження самих емоцій (в емоційній експресії – у міміці, мові, пантоміміці, рухах тощо);

в) у динаміці протікання самих емоцій (тривалість, інтенсивність тощо).

Емоції розрізняють за ступенем усвідомленості. Конфлікт між усвідомленими і неусвідомленими емоціями частіше за все лежить в основі неврозів. Емоції виступають у ролі регулятора спілкування, впливаючи на вибір партнерів і визначаючи його способи та засоби [111, с. 96].

Емоції (від франц. *emotion* – хвилювання, збудження) – реакції людини і тварин на дії внутрішніх і зовнішніх подразників, які мають яскраво виражене суб'єктивне забарвлення й охоплюють усі види чутливості і переживань. Завдяки емоціям люди не лише відчують, сприймають, уявляють чи розуміють навколишню дійсність, а й переживають її. Сукупність емоцій і почуттів становить емоційну сферу людини. Розвиненість почуттів, здатність оптимально управляти своїми емоціями визначають емоційну культуру особистості [107, с. 118].

Емоція (від лат. *emotio* – хвилювання) – різноманітні психічні явища, що у формі переживань виражають значущість для індивіда певних об'єктів, предметів, ситуацій тощо [109, с. 261].

Емотивність – індивідуально-типологічна властивість особистості, в основі якої лежить підвищена емоційна чутливість, лабільність нервових процесів, що проявляється в мінливості емоційного настрою і активності [111, с. 96].

Саме ці визначення лежать в основі термінологійного апарату нашого дослідження.

Розділ 2.

ЛІНГВОПЕРСОНОЛОГІЙНИЙ АСПЕКТ АНАЛІЗУ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙ ЗАДОВОЛЕННЯ Й СМУТКУ НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

2.1. Методологія дослідження емотивної лексики на позначення емоцій задоволення й смутку: психолінгвістичний експеримент

Методологічну і теоретичну основу нашої роботи формують теоретичні положення, що є доведеними, навіть аксіоматичними у сучасній лінгвістичній науці:

- про системно-функційну природу мови;
- про соціально-історичний характер мови;
- про єдність форми та змісту, плану вираження та плану значення;
- про діалектичний зв'язок діяльності лінгвоперсони, мислення, мови;
- про визначальну роль мови в активному відображенні довкілля лінгвоперсоною;
- про єдність раціонального й емоційного в мисленні, свідомості, мові.

Крім того, ми враховуємо такі підходи до вивчення категорії емотивності (емоції *задоволення* й *смуток* є її органічними складниками):

1) комунікативний підхід, що розглядає категорію емотивності як комунікативну категорію: емоції супроводжують будь-яку діяльність людини, тому правильне їх розуміння, сприйняття та інтерпретація сприяють кращій міжособистісній і міжкультурній комунікації;

2) когнітивний підхід, що аналізує емотивність як когнітивну категорію: емоції лінгвоперсони та когніція перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємодії;

3) функційно-стилістичний підхід, у рамках якого категорія емотивності розглядувана як стилістична категорія: використання текстово-стилістичних засобів вираження емотивності надає повідомленню неповторної виразності, створює різноманітний емотивний фон, передаючи різні емоційні стани адресанта мовлення;

4) психолінгвістичний підхід, що визначає емотивність як психолінгвістичну категорію: мовна свідомість постає базовим психолінгвістичним механізмом вираження емоцій за допомогою мовних та паралінгвістичних засобів;

5) лінгвоперсонологійний підхід, що визначає емотивність як категорію, створювану й властиву будь-якій лінгвоперсоні, що бере участь у продуктивній, діалогічній взаємодії з іншими лінгвоперсонами (або ж рефлексує й створює повноцінні монологічні висловлення), відчуючи, передаючи та викликаючи певні емоції;

б) дискурсивний підхід, який кваліфікує емотивність як дискурсивну категорію, адже будь-який тип дискурсу формований людьми, лінгвоперсонами, які відчують емоції та передають / викликають їх за допомогою мовних і паралінгвістичних засобів.

Для нашого дослідження важливо дати визначення терміну «лінгвоперсона» / «мовна особистість». Уперше цей термін ужитий у праці Й. Вайсгербера «Рідна мова і формування духу». А. Загнітко визначає мовну особистість як сукупність здібностей та характеристик людини, що зумовлюють продукування і розуміння особистістю текстів, що різняться між собою: ступенем мовно-структурної складності; глибиною, послідовністю і точністю вияву дійсності; комунікативною настановою; естетичним навантаженням; психологічним ефектом тощо [26]. Саме тому лінгвоперсона – це поєднання в особі адресанта мовлення: мовної й комунікативної компетенції; прагнення до творчої самопрезентації; вільного, необтяженого, подекуди автоматичного ведення всебічної мовленнєвої діяльності.

За роботу беремо ще одне визначення лінгвоперсони авторства А. Загнітка: мовна особистість / лінгвоперсона – це сукупність усіх мовних здібностей і реалізацій особистості, де мовна особистість має два основних концептуальних виміри – одноперсонологійний і поліперсонологійний. На думку вченого, лінгвоперсона у своєму формуванні проходить 2 фундаментальні етапи:

1) внутрішньоперсонологійний, у який визначальною є «посвята у внутрішню дійсність», функційно навантаженим є глибоке самопізнання й водночас дослідження людської природи інших суб'єктів комунікації. У цей період усе раніше пізнане та накопичене піддається внутрішньому критичному аналізу, формується цілісна картина самоусвідомлення, імпліцитного та експліцитного зв'язку з Усесвітом, всією світобудовою. У перший період лінгвоіндивідуації лінгвоперсона напрацьовує ресурси, достатні для реалізації, самовпізнання й досягнення необхідного рівня впізнаваності з боку інших;

2) зовнішньоперсонологійний, під час якого спонтанно формується ресурс мовних, комунікативних здібностей як самостановлення індивідуума за допомогою зміцнення власного «Я», усвідомлення своєї основної функції та домінуючої настанови, вибір і закріплення своєрідної, унікальної «маски», через яку активізується сама лінгвоперсона, пристосовуючись до вимог суспільства [26].

I. Данилюк [20] виділяє такі підходи до аналізу лінгвоперсони:

1) на підставі розмежування тих чи тих реалізацій мовленнєвої здатності мовної особистості: на рівні мислення (вивчаються психологічні базиси типів особистості, ментально-етнічні картини світу, параметри конкретних лінгвоперсон як носіїв певного менталітету, опис відмінних когнітивних типів); на рівні мови (досліджуються мовні передумови розвитку лінгвоперсони, мовні засоби вираження відмінних типів мислення, дослідження конкурентних мовних особистостей в аспекті мовної компетенції); на рівні мовлення (вивчаються мовленнєві аспекти різних типів

лінгвоперсон, ідентифікація їх за мовленням, мовленнєві передумови становлення мовної особистості, різні мовленнєві портрети, мовленнєві прояви ідіостилу);

2) на підставі виділення іпостасей існування людини: біологічний підхід – аналізує залежність мовлення людини від її фізіологічних характеристик, інтелектуальних особливостей, віку, статі тощо; особистісний підхід – враховує чинники й умови формування лінгвоперсони; психологічний підхід – досліджує вплив на мовлення особистості її психологічного типу та психологічного стану в певний момент мовлення; соціальний підхід – визначає належність мовної особистості до етносу, соціальної групи, спектр соціальних ролей, професій, уподобань;

3) на підставі незмінності об'єкта аналізу: динамічний (розглядає мову як середовище людського існування, із яким вона активно взаємодіє і над яким повсякчас працює, формуючи його); статичний (досліджує лінгвоперсону як сформований об'єкт);

4) на підставі часового охоплення життя мовної особистості: синхронний (розглядає конкретну лінгвоперсону на одному з етапів її існування); діахронний (вивчає лінгвоперсону упродовж цілого її життя);

5) на підставі структурно-функційного погляду: комунікативний підхід (відповідає на питання «Як протікає комунікативна діяльність мовної особистості?») і розкриває чинники, які впливають на комунікацію), структурний підхід (відповідає на питання «Як влаштована мовна особистість?»), стратегічний підхід (відповідає на питання «Як протікає розумова діяльність мовної особистості?») і репрезентує способи її внутрішнього функціонування);

6) на підставі мовно-стильового погляду: філологічний підхід (розглядає лінгвоперсону як культурно-історичний тип і має в результаті модель стилю мовця або модель соціально-нормативного стилю); лінгвістичний підхід (описує лінгвоперсону як конкретного індивіда чи соціально-професійний тип комуніканта і має в результаті модель індивідуальної або соціальної мови).

У цьому розділі за основний метод дослідження ми обрали *психолінгвістичний експеримент* (який, зокрема, враховує мовленнєву здатність мовної особистості, адже відповіді респонденти формували саме за допомогою мовних засобів; різні іпостасі існування лінгвоперсони, адже останні під час анкетування вказували свої біологічні, соціальні характеристики; структурно-функційний погляд, адже на основі відповідей респондентів робилися узагальнюючі висновки щодо характерних ознак опитуваних лінгвоперсон в аспекті їх комунікативної компетенції й емотивної здатності; мовно-стильовий погляд, адже кожна опитана лінгвоперсона постає окремим культурно-історичним типом, що водночас є унікальним і неповторюваним, однак характеризується певним типовим набором активних мовних засобів, що він використовує для позначення емоцій *задоволення* й *смуtku*), за допомогою якого аналізуємо лінгвоперсону в аспекті вживання нею певної, конкретної лексики на позначення емоцій *задоволення* й *смуtku*.

З цією метою було укладено спеціальний питальник, який нараховував 15 тематичних запитань:

1. Моя стаття.
2. Мій вік.
3. Мій рід діяльності (наприклад, студент(ка)).
4. З чим я асоціюю емоцію *смуtku* (для відповіді напишіть 5 іменників)?
5. З чим я асоціюю емоцію *задоволення* (для відповіді напишіть 5 іменників)?
6. З чим я асоціюю емоцію *смуtku* (для відповіді напишіть 5 прикметників)?
7. З чим я асоціюю емоцію *задоволення* (для відповіді напишіть 5 прикметників)?
8. З чим я асоціюю емоцію *смуtku* (для відповіді напишіть 5 дієслів)?
9. З чим я асоціюю емоцію *задоволення* (для відповіді напишіть 5 дієслів)?

10. Як я виражаю емоцію *смуtku* в процесі спілкування (наприклад, вираз обличчя, жест, конкретні слова / дії тощо).

11. Як я виражаю емоцію *задоволення* в процесі спілкування (наприклад, вираз обличчя, жест, конкретні слова / дії тощо).

12. Що для вас *смуток*: це емоція / це відчуття / це почуття / це щось інше?

13. Що для вас *задоволення*: це емоція / це відчуття / це почуття / це щось інше?

14. Дайте власне визначення *смуtku* (у вигляді одного речення).

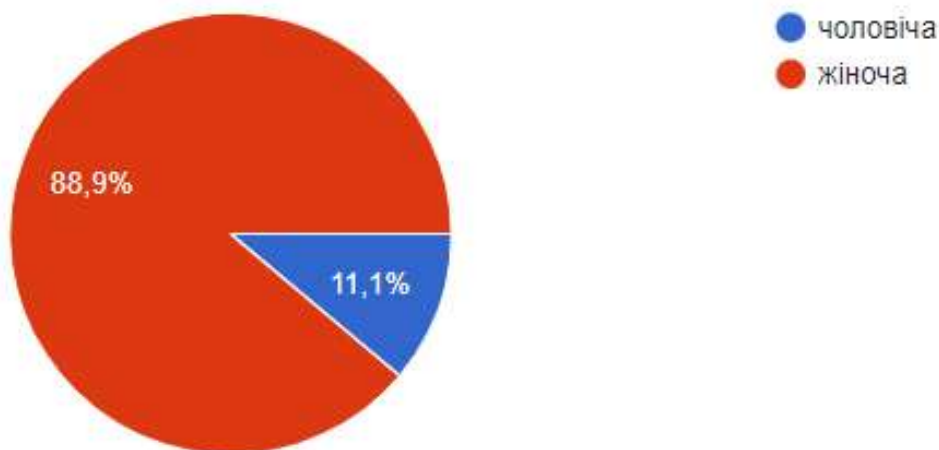
15. Дайте власне визначення *задоволення* (у вигляді одного речення).

Учасниками психолінгвістичного експерименту стали 19 здобувачів філологічних спеціальностей факультету філології, психології та іноземних мов Донецького національного університету імені Василя Стуса. За характером дослідження було здебільшого вільно-асоціативне, обмежене в часі годиною, анонімне.

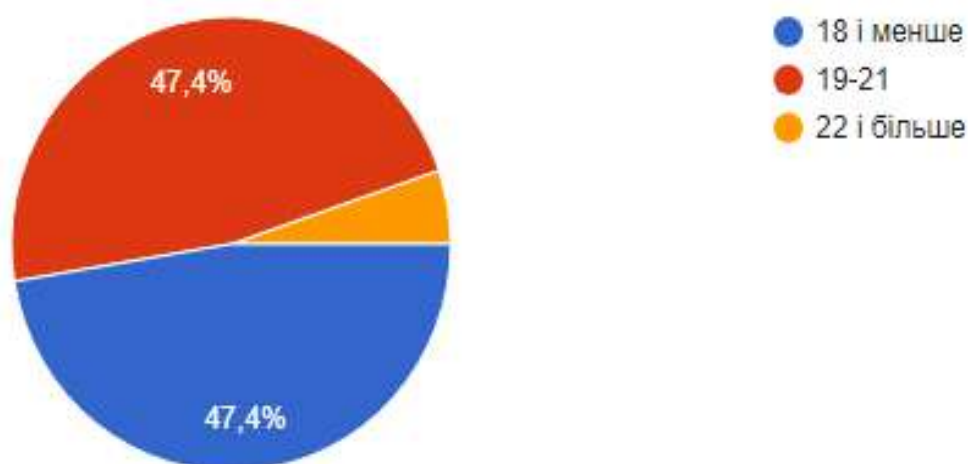
2.2. Опрацювання результатів анкетування «*Моя лексика на позначення емоцій задоволення / смуtku*»

1. Ключові соціальні параметри:

1. Домінантною є жіноча стать:

2. Вік опитуваних:

3. Рід діяльності опитуваних: здобувачі філологічних спеціальностей Донецького національного університету імені Василя Стуса.

2. Ключові психомовні параметри:

1. З чим я асоціюю емоцію задоволення?

- **Іменники** – основні: радість (10 реакцій), щастя (6 реакцій), любов (5 реакцій); другорядні: їжа (4 реакції); спокій, веселощі, відпочинок (по 3 реакції); сонце, комфорт, усмішка, перемога, свято, хобі (по 2 реакції); поодинокі: свіжість, оргазм, екстаз, видих, релакс, котики, азарт, полегшення, щирість, сміх, втіха, задоволення, несподіванка, мультфільм, подорож, спілкування, прогулянка, гра, компанія, смак, успіх, вдячність, шоколад, зарплата, музика, дружба, альбом, коханий, друзі, тепло, насолода, спокій, емоція, сон, one ріесе, позитив, чудо, секс, кохання, сім'я, полуниця, легкість (по 1 реакції).

- **Прикметники** – основні: радісний (9 реакцій), веселий (8 реакцій), щасливий (7 реакцій), приємний (по 5 реакції), усміхнений (по 4 реакції); другорядні: смішний (по 3 реакції); розважливий, прекрасний, задоволений, розслаблений (по 2 реакції); поодинокі: світлий, прикольний, душевний, різнокольоровий, щирий, бажаний, улюблений, закоханий, азартний, легкий, гармонійний, смачний, квітучий, мрійливий, грайливий, сімейний, блаженний, вдячний, добрий, гарний, дорогий, класний,

естетичний, захоплений, романтичний, фантастичний, книжковий, лагідний, пахучий, харизматичний, сексуальний, ідеальний, спокійний, пришепелкуватий, розкішний, позитивний, корисний, чуйний, безболісний, жовтий, крилатий, летючий, натхненний (по 1 реакції).

- **Дієслова** – основні: сміятися, радіти (по 10 реакцій), відпочивати (6 реакцій); другорядні: веселитися, гуляти (по 4 реакції), посміхатися, насолоджуватися (3 реакції), говорити, спілкуватися (по 2 реакції); поодинокі: видихати, усміхатися, цілувати, обіймати, вдивлятися, вірити, розмовляти, грати, купляти, ласкаво доторкатися, смакувати, відчувати вдячність, світитися, отримувати, милуватися, задовільнити, розсмішити, працювати, захоплюватися, їсти, любити, цікавитися, плекати, розслаблятися, співати, танцювати, гомоніти, кайфувати, закохуватися, розвиватися, пурхати, літати, дарувати (по 1 реакції).

Можна констатувати, що узагальнене лінгвоперсонологійне сприйняття й вираження емоції задоволення: **іменники**: *радість, щастя, любов*; **прикметники**: *радісний, веселий, щасливий, приємний, усміхнений*; **дієслова**: *сміятися, радіти, відпочивати*.

2. З чим я асоціюю емоцію *смутку*?

- **Іменники** – основні: біль (7 реакцій), розчарування (7 реакцій), самотність (7 реакцій); другорядні: сльози (4 реакції); зрада, сум, плач, втрата (по 3 реакції); невдача, війна, туга, депресія, програш, печаль, розлука, втома, (по 2 реакції); поодинокі: сірість, прикрість, хмари, лихо, дощ, чай, розпач, безпорадність, роздратування, апатія, трагедія, горе, неприємність, сварка, образа, старість, жаль, робота, безсоння, рутинна, час, безвихідь, настрій, стан, книга, реальність, осінь, емоції, смерть, тривога, гроза, холод, порожнеча, багнюка (по 1 реакції).

- **Прикметники** – основні: сумний (5 реакцій), втомлений, самотній (по 4 реакції); другорядні: поганий, засмучений, печальний, депресивний (по 3 реакції), байдужий, пригнічений, похмурий, злий, невеселий, плаксивий, сірий, жахливий (по 2 реакції); поодинокі: прикрий,

недобрий, апатичний, беземоційний, холодний, заздрісний, жалюгідний, скупий, розлучений, беспорядний, плаксивий, сльозливий, невеселий, не милий, заплаканий, розчарований, хворий, гіркий, розбитий, задумливий, болючий, стомлений, меланхолійний, зажурений, жалісливий, журливий, нещасливий, рутинний, слабкий, зневажливий, ревнивий, жорстокий, гучний, дратівливий, знуджений, тяжкий, сонний, нудний, тривожний, страшний, тривалий, небажаний, порожній, важкий, гнітючий (по 1 реакції).

- **Дієслова** – основні: плакати (12 реакцій), страждати (5 реакцій), розчаровуватись (5 реакцій), сумувати (5 реакцій); другорядні: засмучуватись, мовчати (по 3 реакції), заздрити, злитися, нервуватися (по 2 реакції); поодинокі: непокоїтись, захищати, старатися, картати, сміятися, самонакручуватися, падати у прірву, хворіти, думати, не посміхатись, сидіти, дощити, бігти, тужити, завмирати, відчувати тягар, боліти, ламати, працювати, журитися, навчатися, не відчувати, жити, насміхатися, критикувати, кричати, брехати, втомлюватися, нудитися, збайдужіти, роздумувати, народжувати, виховувати, вмирати, дратуватись, боятися переживати, хвилюватися, тривожитися, гнітять, розчаровує, переключає, усамітнює, плаче (по 1 реакції).

Як бачимо, узагальнене лінгвоперсонологічне сприйняття й вираження емоції *смуtku*: **іменники**: *біль, розчарування, самотність*; **прикметники**: *сумний, втомлений, самотній*; **дієслова**: *плакати, страждати, розчаровуватись, сумувати*.

3. Реченнєві реакції на власне визначення «задоволення»:

- ✓ Сатисфакція від процесу життя.
- ✓ Стан, коли отримуєш позитивні емоції від того, що тобі подобається.
- ✓ **Це почуття, незрівнянне з іншими, найспокійніший стан.**
- ✓ **Задоволення - це почуття, яке супроводжується легкістю в душі, гарним настроєм та бажанням веселитися.**
- ✓ Задоволення - це емоційний стан людини.

- ✓ Задоволення - це стан коли людина радісна, і задоволена своїми діями/вчинками.
- ✓ **Відчуття, якого легко позбутись, але задоволення робить світ яскравішим та добрішим.**
- ✓ Стан людини, коли вона розслаблена, радісна, щаслива.
- ✓ Задоволення – це процес, коли людина насолоджується чимось.
- ✓ Задоволення — почуття і відчуття, коли людина задоволена чимось.
- ✓ Задоволення - це стан, у якому людина відчувається щасливою.
- ✓ **Задоволення це емоція, яка охоплює все тіло і торкає кожну побічну емоції, подвоївши їх.**
- ✓ **Екзистенційна насолода, щастя сенсу життя.**
- ✓ Задоволення - це відчуття людини, коли її нічого не турбує.
- ✓ Позитивна емоція.
- ✓ **Задоволення - відчуття наповненості і радості, яке найчастіше викликане конкретною причиною.**
- ✓ Те, що дає мені внутрішнє бажання робити щось.
- ✓ Це відчуття, яке супроводжує людину або в якийсь момент, або в певний період часу.

4. Реченнєві реакції на власне визначення «смутку»:

- ✓ **Почуття, що є корисним, але на якому не варто зациклюватись. Маркер внутрішнього світу людини.**
- ✓ Стан, під час якого настрій змінюється на поганий через певні події до цього.
- ✓ Це почуття, яке найбільше пригнічує особу.
- ✓ **Смуток – це почуття безпорадності, яке можна порівняти із легким та плавним падінням у вир.**
- ✓ Смуток – це емоційний стан людини.
- ✓ Смуток – це стан у якому людина розчарована, сумна.
- ✓ Відчуття, якого важко позбутись, та який робить твій світ похмурим.
- ✓ Стан людини, коли вона відчувається не добре і сумно.

- ✓ Смуток – це коли людина відчуває, ніби щось не так.
- ✓ Смуток – почуття і відчуття, коли людина не задоволена чимось.
- ✓ **Смуток – це відчуття пригніченості та поганого настрою, що супроводжується сумом та негативними думками.**
- ✓ Це відчуття тяжкості всередині себе, від якого важко позбутися.
- ✓ **Порожнеча та дереалізація від відчуття покинутості та образи на самого себе за незрозуміле почуття провини.**
- ✓ Смуток – це психологічний стан людини, коли вона не відчуває себе щасливою.
- ✓ Негативна емоція.
- ✓ Смуток – відчуття суму, яке викликане якоюсь причиною або без причини.
- ✓ **Те, що змушує мене плакати або хотіти замкнутися від усіх.**
- ✓ Це стан душі людини, в той момент, коли її застають сумні події.

Підсумуємо: респонденти дають різноманітні, неповторювані реченнєві реакції для визначення емоцій *задоволення* й *смуtku*. Вважаємо, кожна з них ґрунтована на власному, пережитому емоційному досвіді кожної із опитаних лінгвоперсон. Жирним шрифтом ми виділяємо ті реакції, які, на нашу думку, давали лінгвоперсони, характеризовані не тільки розвинутою мовною, комунікативною компетенцією, але й з багатим емоційним досвідом.

5. Як я виражаю емоцію *задоволення* в процесі спілкування (наприклад, вираз обличчя, жест, конкретні слова / дії тощо):

- Веселість, розважливість, посмішка
- Сильна емоційність, жестикуляція
- Міміка, приємне спілкування із жестикуляцією
- Багато говорю, енергійна, багато усміхаюся, активна жестикуляція, бажання обійматися
- Починаю посміхатися
- Сміюся, радію життю, багато розмовляю, в гарному настрої, задоволена чимось/ кимось

- Сміюсь у голос, жестикулюю, активна
- Посмішка, радісний вираз обличчя, сміх, розслаблений стан
- Жести, дії, вираз обличчя, слова.
- Вираз обличчя, жести, відповідні слова та дії, які про задоволення (усміхнене обличчя, цікавість)
- Сміх, радість, посмішка; багато жартів.
- Посмішка, дотики до інших людей
- Усмішка, відкриті рухи тіла, погляд в очі
- Посміхаюся, відчуваю свободу дій, комфорт
- Жести
- Зазвичай усміхаюсь
- Посміхаюсь
- Слова вираз обличчя жести
- Усміхаюсь, хочу, щоб усі мали такі приємні відчуття, намагаюсь їх передати іншим

Можемо констатувати, що основним психофізіологічним маркером емоції *задоволення* у більшості опитаних лінгвоперсон є посмішка.

б. Як я виражаю емоцію *смуtku* в процесі спілкування (наприклад, вираз обличчя, жест, конкретні слова / дії тощо).

- Сварливість, роздратованість, певно якась мова тіла
- Змінюється вираз обличчя, стаю більш апатична до питань
- здебільшого емоція смутку залишається прихованою, все видно по очах
- Не усміхаюся, погляд спрямований донизу, малорухлива, мовчу
- Починаю насуплювати брови
- Розчароване обличчя, сумний вигляд, сумний голос, заплакані очі
- Закриваюсь у собі, збільшюсь мовчу, та не активна
- Сльози, похмурий вираз обличчя, опущені плечі
- Вираз обличчя.

- Вираз обличчя, жести, відповідні слова та дії, які про смuteк (сумне обличчя)
- Кажу, що мені сумно, на обличчі вираз смутку.
- Відсутність емоцій або сльози
- Мовчання, сльози
- Зітхаю, підпираю обличчя рукою, маю засмучений вираз обличчя, ізолююся від спілкування
- Виразом обличчя
- Ніж
- Кажу прямо, що засмучена або це помітно по виразу обличчя: розслаблене, опущені брови і тд
- Слова вирази обличчя
- Мовчу

Можемо констатувати, що основним психофізіологічним маркером емоції *смуку* у більшості опитаних лінгвоперсон є характерна (або взагалі відсутня) міміка, конкретно – насуплені брови, засмучені / заплакані очі.

7. Що для вас *задоволення*: це емоція / це відчуття / це почуття / це щось інше?

- Відчуття
- Це стан, до якого варто прагнути, типу нірвани
- Любов
- Це емоція та почуття.
- Це емоція
- Для мене задоволення - це відчуття
- Задоволення - також відчуття
- Почуття
- Все разом.
- Це відчуття і почуття
- Задоволення- це стан.

- Це емоція
- Відчуття
- Це відчуття
- Емоція
- Емоція
- Почуття
- Це відчуття в момент задоволення

Як бачимо, приблизно для половини опитаних лінгвоперсон емоція задоволення – це відчуття, для іншої – емоція.

8. Що для вас *смуток*: це емоція / це відчуття / це почуття / це щось інше?

- Відчуття
- Відчуття
- Скоріше почуття
- Розчарування
- Це почуття.
- Це емоція
- Для мене смуток - це емоція і почуття
- Смуток - це відчуття
- Почуття
- Все разом.
- Це відчуття і почуття
- Смуток - це відчуття.
- Це відчуття
- Стан емоції
- Це відчуття і емоція
- Емоція
- Це стан душі в певний момент

Як бачимо, для більшості опитаних лінгвоперсон емоція *смуtku* – це відчуття.

9. Дайте власне визначення задоволення (у вигляді одного речення).

«Сатисфакція від процесу життя.»

«Стан, коли отримуєш позитивні емоції від того, що тобі подобається»

«Це почуття, незрівнянне з іншими, найспокійніший стан»

«Задоволення - це почуття, яке супроводжується легкістю в душі, гарним настроєм та бажанням веселитися.»

«Задоволення - це емоційний стан людини»

«Задоволення - це стан коли людина радісна, і задоволена своїми діями/вчинками»

«Відчуття, якого легко позбутись, але задоволення робить світ яскравішим та добрішим.»

«Стан людини, коли вона розслаблена, радісна, щаслива.»

«Задоволення- це процес,коли людина насолоджується чимось.»

«Задоволення — почуття і відчуття, коли людина задоволена чимось.»

«Задоволення - це стан, у якому людина відчувається щасливою.»

«Задоволення це емоція, яка охоплює все тіло і торкає кожну побічну емоції, подвоївши їх»

«Екзистенційна насолода, щастя сенсу життя»

«Задоволення - це відчуття людини, коли її нічого не турбує»

«Позитивна емоція»

«Задоволення - відчуття наповненості і радості, яке найчастіше викликане конкретною причиною.»

«Те, що дає мені внутрішнє бажання робити щось, роблю»

«Це відчуття, яке супроводжує людину або в якийсь момент, або в певний період часу»

10. Дайте власне визначення смутку (у вигляді одного речення).

«Почуття, що є корисним, але на якому не варто зациклюватись. Маркер внутрішнього світу людини.»

«Стан, під час якого настрої змінюється на поганий через певні події до цього»

«Це почуття, яке найбільше пригнічує особу»

«Смуток - це почуття безпорадності, яке можна порівняти із легким та плавним падінням у вир.»

«Смуток - це емоційний стан людини»

«Смуток- це стан у якому людина розчарована, сумна.»

«Відчуття, якого важко позбутись, та який робить твій світ похмури»

«Стан людини, коли вона відчувається не добре і сумно»

«Смуток - це коли людина відчуває, ніби щось не так.»

«Смуток — почуття і відчуття, коли людина не задоволена чимось.»

«Смуток - це відчуття пригніченості та поганого настрою, що супроводжується

сумом та негативними думками.»

«Це відчуття тяжкості всередині себе, від якого важко позбутися»

«Порожнеча та дереалізація від відчуття покинутості та образи на самого себе за незрозуміле почуття провини.»

«Смуток - це психологічний стан людини, коли вона не відчуває себе щасливою»

«Негативна емоція»

«Смуток - відчуття суму, яке викликане якоюсь причиною або без причини.»

«Те, що змушує мене плакати або хотіти замкнутися від усіх»

«Це стан душі людини, в той момент, коли її застають сумні події»

Як і у випадку з реченневими реакціями (питання 3-4), спроба дати власне визначення досліджуваних емоцій *задоволення* й *смуток* (питання 9-10) показала цікаві, унікальні результати – неповторювані, отримані шляхом рефлексивного переживання й обдумування попереднього досвіду опитуваної лінгвоперсони.

Розділ 3.

ДИСКУРСИВНИЙ АСПЕКТ АНАЛІЗУ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙ *ЗАДОВОЛЕННЯ* Й *СМУТКУ* НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Для аналізу емотивної лексики на позначення емоцій *задоволення* й *смутку* на матеріалі української мови в дискурсивному аспекті застосовуємо модифіковану під наше дослідження схему дискурс-аналізу Ж. Краснобаєвої-Чорної, взято із навчального посібника «Дискурсологія: теоретико-прикладний аспект» (Вінниця, 2017): «Основним методом дискурсивної практики постає дискурсивний аналіз, який полягає у виявленні як вербальних компонентів, так і прагматичних чинників і дозволяє встановити механізми «повернення суб'єктивності в мову», дослідити втілення у мовленні особливостей індивідуального світосприйняття людини та її соціального буття».

Як матеріал дослідження емотивної лексики на позначення емоцій *задоволення* й *смутку* на матеріалі української мови в дискурсивному аспекті обрано пости з новинної Інстаграм-сторінки «Онлайн Вінниця» (@online_vinn) з кількістю підписників на момент збору матеріалів у 140 тисяч.

Обраний для аналізу матеріал є зразком так званого мережевого дискурсу, який, на цей момент, вважаємо визначальним у плані людської комунікації, обміну думками, а відтак – і вираження емоцій. Конкретизуємо значення і кваліфікаційні ознаки мережевого дискурсу. Серед вітчизняних лінгвістів, які опрацьовували питання інтернет-комунікації в дискурсі соцмереж, Ф. Бацевич, О. Дзюбіна, А. Загнітко, Т. Ковалевська, Н. Кондратенко, С. Нерян, Т. Полякова, С. Фіялка, С. Форманова, С. Чемеркіна, С. Шабат-Савка та ін.; серед зарубіжних дослідників варто відзначити праці Г. Грайса, Т. ван Дейка, Р. Лакоффа, Дж. Ліча, Дж. Серля, П. Стросона та ін.

Мережевий дискурс виступає різновидом віртуального. Мережа Інтернет – головний комунікативний простір функціонування віртуального дискурсу, що застосовує електронні канали для трансляції даних. Поява ж соціальних мереж – наслідок тенденції віртуалізувати масмедіа, прагнення мовної особистості (лінгвоперсони) до ефектної самопрезентації, комунікативної, розважальної та – що ключове для нашого дослідження – емотивної діяльності людини. Наразі соцмережі (Інстаграм, Телеграм, Фейсбук, Твіттер) – одна із найпопулярніших форм контакту, що забезпечує цілий ряд функцій, серед яких інформаційна, комунікативна, персуазивна, розважальна, емотивна.

Дискурс соціальних мереж (мережевий дискурс), як складник віртуального дискурсу, є комунікативною взаємодією у віртуальному просторі користувачів соціальних мереж, що має ознаки інтерактивності, оперативності, анонімності, полікодовості та опосередкованості [76]. Дискурс соцмереж має такі кваліфікаційні ознаки:

- нематеріальність впливу (який здійснюється за рахунок полікодового тексту – такого, що включає не лише чисто вербальну складову, але й зображення, емотикони, ін. графічні символи тощо);
- умовність (засоби спілкування належать до «штучних», тому підлягають змінам за потреби адресанта повідомлення);
- «ефемерність» (адресант повідомлення має змогу починати, переривати, завершувати комунікацію у будь-який зручний для нього момент);
- ілюстративність (адресант повідомлення має змогу оформляти повідомлення чітко, яскраво, взагалі саме так, як йому зручно (і як дає можливість це робити сама соціальна мережа в силу своїх технічних особливостей));
- інтерактивність (взаємодія користувача з комп'ютером, точніше, змодельованим ним середовищем);

- інтуїтивність (адресант повідомлення занурюється та існує цілком у віртуальній реальності);
- інтенсивність (адресант повідомлення повсякчас отримує різну інформацію, на яку відповідним чином реагує (перетворюючись при цьому на адресата));
- емотивність (остання ознака цікавить нас найбільше; виявляється в тому, що адресант повідомлення здатен викликати, провокувати, виражати різні емоції).

Емотивність репрезентується в мережевому дискурсі за рахунок використовуваних комунікантами стратегій і тактик. Так, Л. Швелідзе виокремлює серед них такі [76]:

- 1) авторитетність (залучення до переконання у своїй позиції думок сторонніх авторитетів, відомих осіб, лідерів думок, авторитетних джерел із вказівкою на джерело інформації);
- 2) аргументація (прагнення висловити власну думку, позицію та переконати в її істинності або правильності);
- 3) гіперболізація (перебільшення досягнень мовця і хизування ними перед читачами);
- 4) дискредитація (широке вживання оціночної лексики);
- 5) діалогічність (експліцитна апеляція до адресата, яка провокує його до відповіді, що позначено граматичними формами 2-ої особи дієслів і займенників, звертаннями, спонукальними і питальними реченнями);
- 6) ідеалізація (абсолютизація ролі мовця та наголошення на його унікальній ролі в суспільстві);
- 7) інформативність (подання нової інформації, констатація певних фактів);
- 8) констатувальність (певний вибір денотатів для подання інформації);
- 9) критика (високий ступінь негативно оцінених дій, вчинків тощо);

- 10) наказ (визначення мовцем конкретних дій, які повинен виконати адресат, при цьому представлено і характеристику наслідків, які виникнуть у разі невиконання наказу);
- 11) образа (вираження вербальної агресії з використанням негативно оцінних лексем);
- 12) описовість (наявність переліку певних подій та явищ без аналізу або міркувань мовця);
- 13) погроза (формулювання висловлювань, що можуть завдати йому шкоди в майбутньому);
- 14) подяка, співчуття (зосередженість на трагічній події, ролі особи в суспільному, культурному, політичному житті);
- 15) прохання (низький ступінь спонукання з уживанням етикетних конструкцій);
- 16) рекомендація (комунікант не наполягає, а радить щось зробити);
- 17) ритуальність (типові мовленнєві жанри: привітання, подяки і співчуття);
- 18) самокритика (неконструктивна критика, скерована мовцем на власну адресу);
- 19) самооцінювання (надання власних позитивних характеристик власній діяльності або своїй особі);
- 20) самопрезентація (репрезентація векторної інформації про мовця з актуалізацією позитивних характеристик);
- 21) солідаризація (підтримка співрозмовників, скерування мовлення на потреби адресата, демонстрація згоди і кореляції дій і висловлювань співрозмовників, представлена в політичному дискурсі);
- 22) спонукання (скерування на переконання адресата і заклик до певних дій);
- 23) суб'єктивність (актуалізація особи мовця з акцентуванням на його ролі в комунікації та правильності позиції);

24) тролінг (залучення адресата до конфліктної взаємодії або до створення умов для її виникнення, спирання на мовленнєву провокацію);

25) фактографічність (залучення конкретної інформації для повідомлення інформації: дат, прізвищ, цифр тощо).

Вищезазначені стратегії та тактики забезпечують вираження та виклик у адресатів повідомлення (підписників, перш за все) різноманітні емоції, серед яких *задоволення* й *смуток*, що зумовлене тематикою й змістом того чи того посту.

Схема дискурс-аналізу постів передбачала дослідження кожного з 20-ти (10 – на позначення емоції *задоволення*, 10 – на позначення емоції *смуtku*) за таким алгоритмом:

1. Тема дискурсивної ситуації (подія / факт реальної дійсності, яка спричинила написання посту).

2. Мета дискурсивної ситуації (основна ідея, яку прагне донести новинний канал до своєї аудиторії підписників оприлюдненим постом).

3. Учасники дискурсивної ситуації (суб'єкти події / факту реальної дійсності, яка спричинила написання посту).

4. Мовні маркери емоції *задоволення* / *смуtku* (одиниці лексичного, подекуди синтаксичного, рівня, які виражають / викликають зазначену емоцію).

5. Графічні маркери емоції *задоволення* / *смуtku* (тематичні фото, смайли-емотикони, «уподобання», ін. графічні засоби, які підкріплюють і увиразнюють зазначену емоцію).

6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації (загальна прагматична, соціально-психологічна тональність оприлюдненого посту).

3.1. Дискурсивний аналіз постів в Інстаграм: емоція задоволення

Аналіз №1

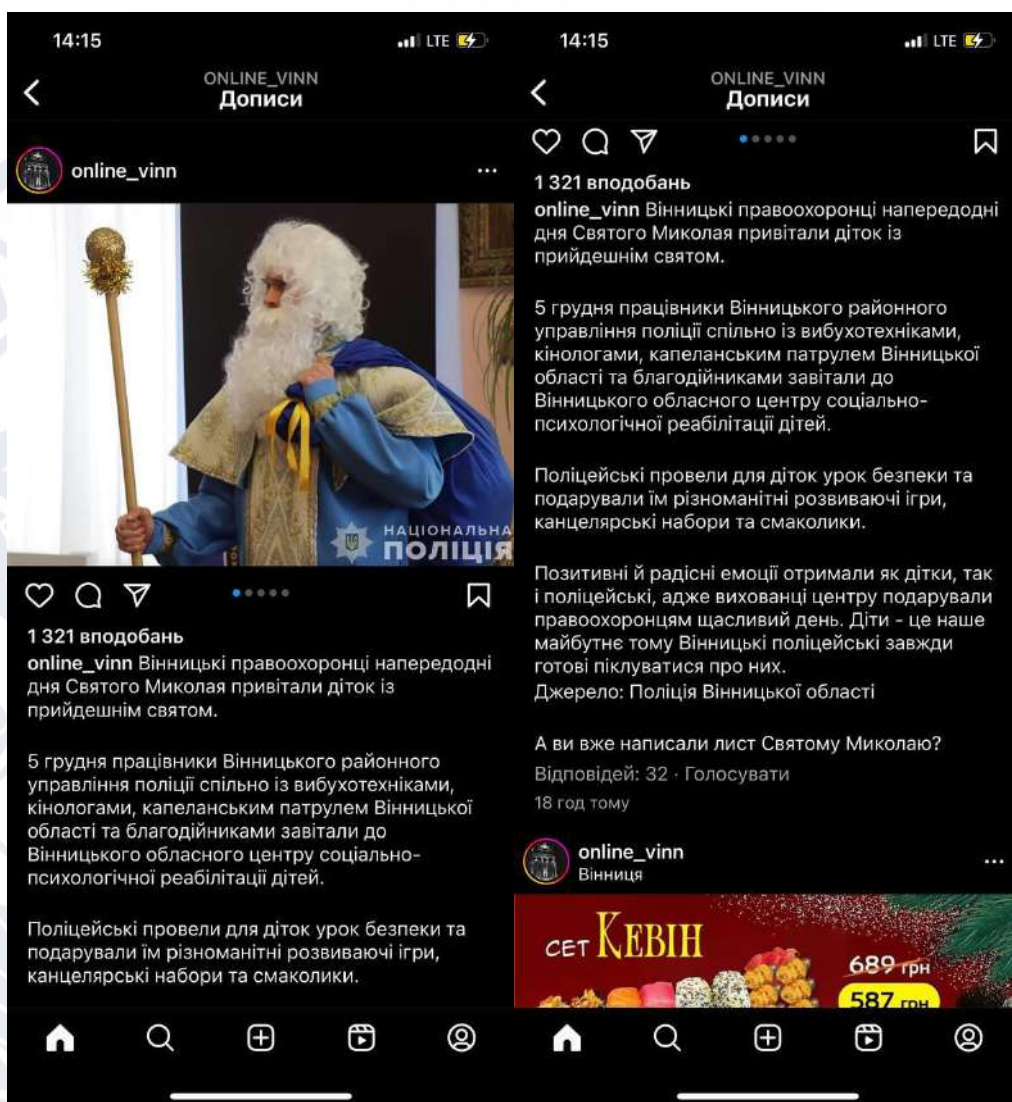

Рис. 3.1.1. Пост №1 на емоцію задоволення

1. Тема дискурсивної ситуації: привітання вінницьких правоохоронців дітей із Днем Святого Миколая.
2. Мета дискурсивної ситуації: розважальна (донести до аудиторії важливість ідеї навіть у складний час пам'ятати про свята).
3. Учасники дискурсивної ситуації: працівники Вінницького районного управління поліції, вибухотехніки, кінологи, капеланський патруль Вінницької області, благодійники, вихованці Вінницького обласного центру соціально-психологічної реабілітації дітей.

4. Мовні маркери емоції задоволення: пестливі іменники (дітки, смаколики); специфічні словосполучення, що опосередковано описують задоволення (позитивні й радісні емоції, щасливий день).

5. Графічні маркери емоції задоволення: тематичне фото Святого Миколая – символу радості, свята; 1321 вподобання.

6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в позитивному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №2

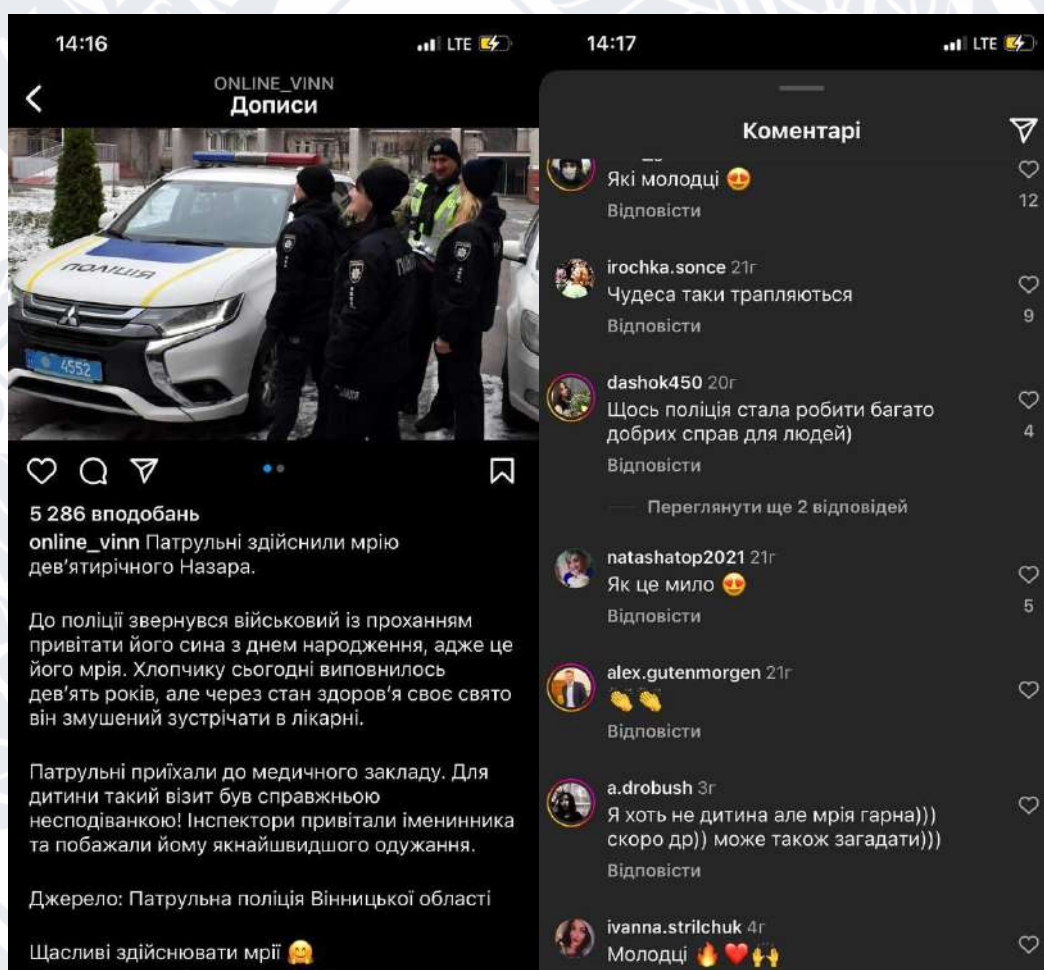

Рис. 3.1.2. Пост №2 на емоцію задоволення

1. Тема дискурсивної ситуації: патрульні привітали хлопчика з Днем народження.

2. Мета дискурсивної ситуації: розважальна (донести до аудиторії важливість ідеї навіть у будь-які часи робити добро).

3. Учасники дискурсивної ситуації: патрульні, військовий, інспектори, дитина.

4. Мовні маркери емоції *задоволення*: пестливі іменники (*хлопчик, чудеса, молодці, добрі справи*); специфічні словосполучення, що опосередковано описують задоволення (*щасливі здійснювати мрії, як це мило, які молодці*).

5. Графічні маркери емоції *задоволення*: смайл-емотикон серця, смайл-емотикон хлопання долонь, смайл-емотикон обличчя з серцями в очах; 5286 вподобань.

6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в позитивному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №3

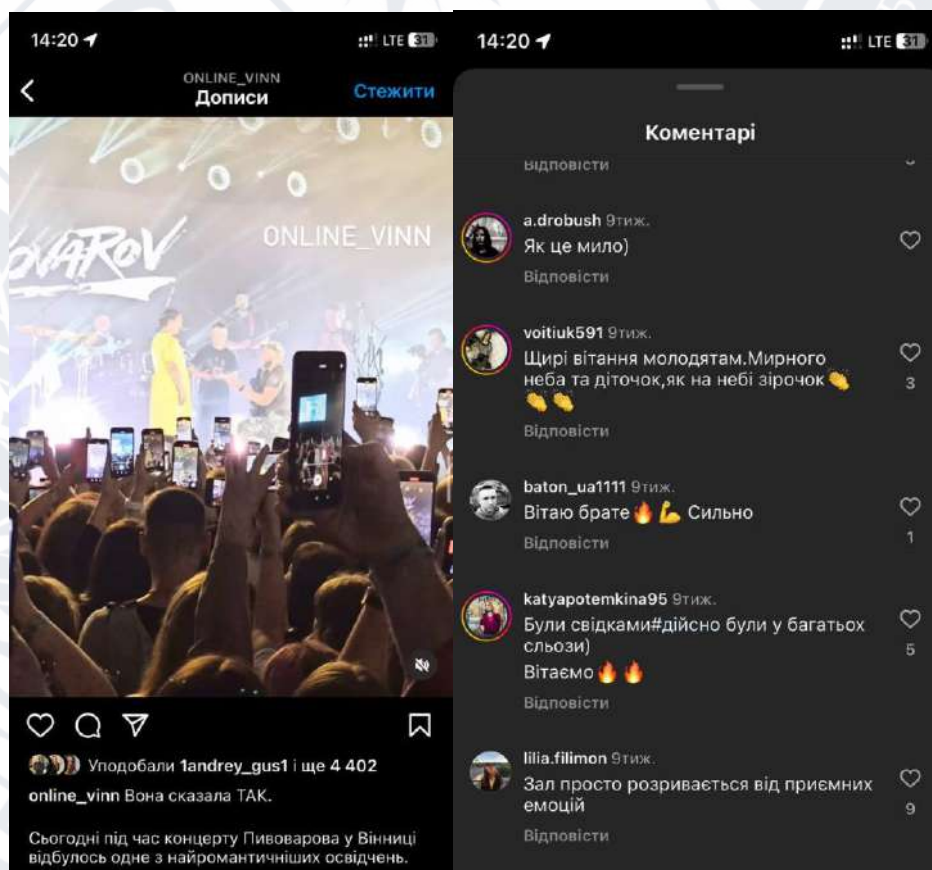

Рис. 3.1.3. Пост №3 на емоцію задоволення

1. Тема дискурсивної ситуації: освідчення на концерті.

2. Мета дискурсивної ситуації: розважальна (показати аудиторії, як можна оригінально освідчитись дівчині).

3. Учасники дискурсивної ситуації: хлопець, дівчина, співак, відвідувачі концерту.

4. Мовні маркери емоції *задоволення*: специфічні словосполучення, що опосередковано описують задоволення (*найромантичніше освідчення, як це мило, зал просто розривається від приємних емоцій, вітаю брата, щирі вітання молодят, мирного неба та діточок, як на небі зірочок, вона сказала ТАК, вітаємо*).

5. Графічні маркери емоції *задоволення*: тематичне фото, де хлопець стоїть на коліні перед своєю дівчиною, смайл-емотикон хлопаючих долонь, смайл-вогник; 4402 вподобання.

6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в позитивному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №4

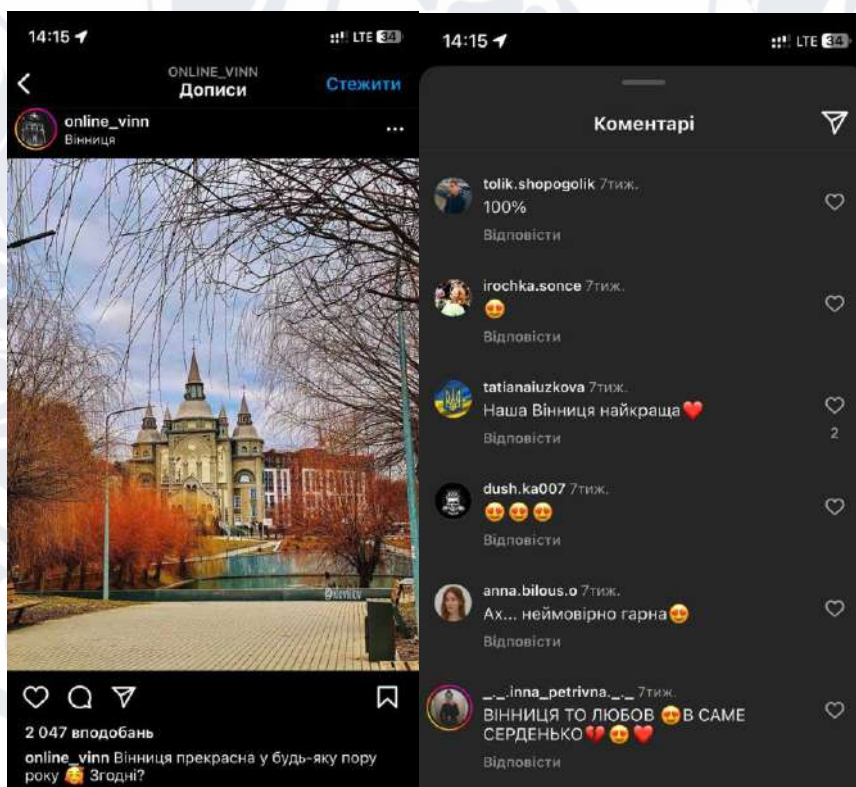

Рис. 3.1.4. Пост №4 на емоцію задоволення

1. Тема дискурсивної ситуації: фото осінньої Вінниці.
2. Мета дискурсивної ситуації: розважальна (показати аудиторії, як гарно виглядає місто у різні пори року).
3. Учасники дискурсивної ситуації: автор допису, читачі (підписники).
4. Мовні маркери емоції *задоволення*: пестливі іменники (*прекрасна*); специфічні словосполучення, що опосередковано описують задоволення (*наша Вінниця найкраща, неймовірно гарна, Вінниця то любов, в саме серденько*).
5. Графічні маркери емоції *задоволення*: смайл-емотикон серця, смайл-емотикон обличчя з серцями в очах, смайл-емотикон посмішки разом із серцями; 2047 вподобання.
6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в позитивному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №5

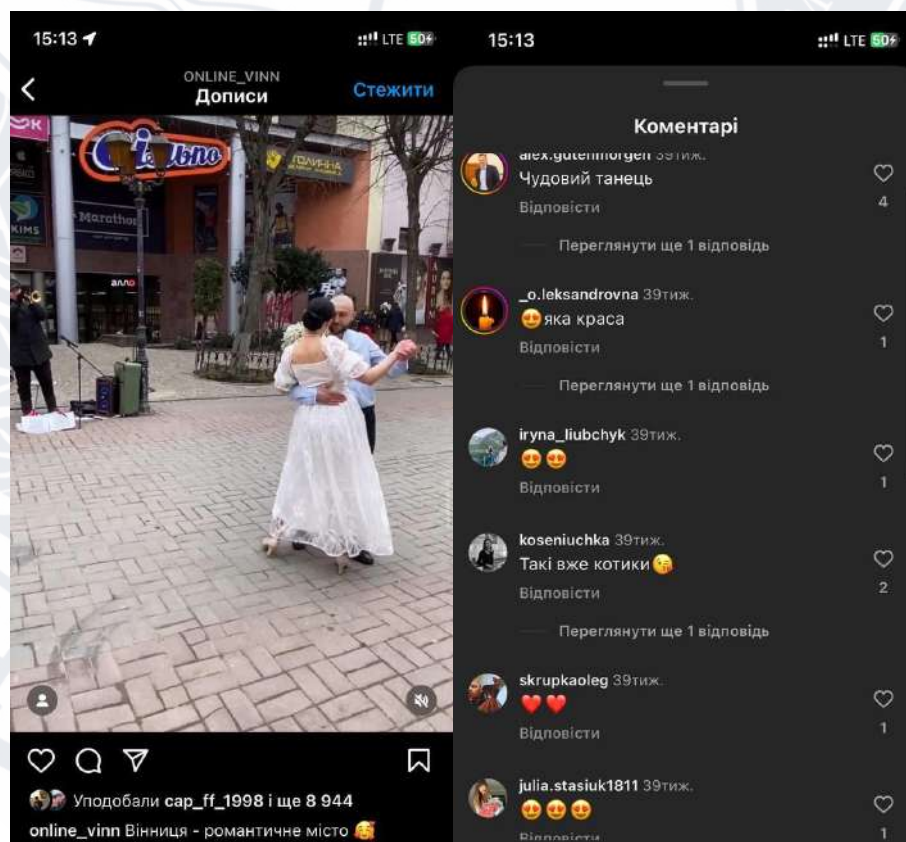

Рис. 3.1.5. Пост №5 на емоцію задоволення

1. Тема дискурсивної ситуації: весільний танець.
2. Мета дискурсивної ситуації: розважальна (показати аудиторії, як гарно танцювали молодята).
3. Учасники дискурсивної ситуації: автор допису, читачі (підписники), молода пара.
4. Мовні маркери емоції *задоволення*: специфічні словосполучення, що опосередковано описують задоволення (*романтичне місто, такі вже котики, яка краса, чудовий танець*).
5. Графічні маркери емоції *задоволення*: смайл-емотикон серця, смайл-емотикон обличчя з серцями в очах, смайл-емотикон поцілунку; 8944 вподобання.
6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в позитивному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №6

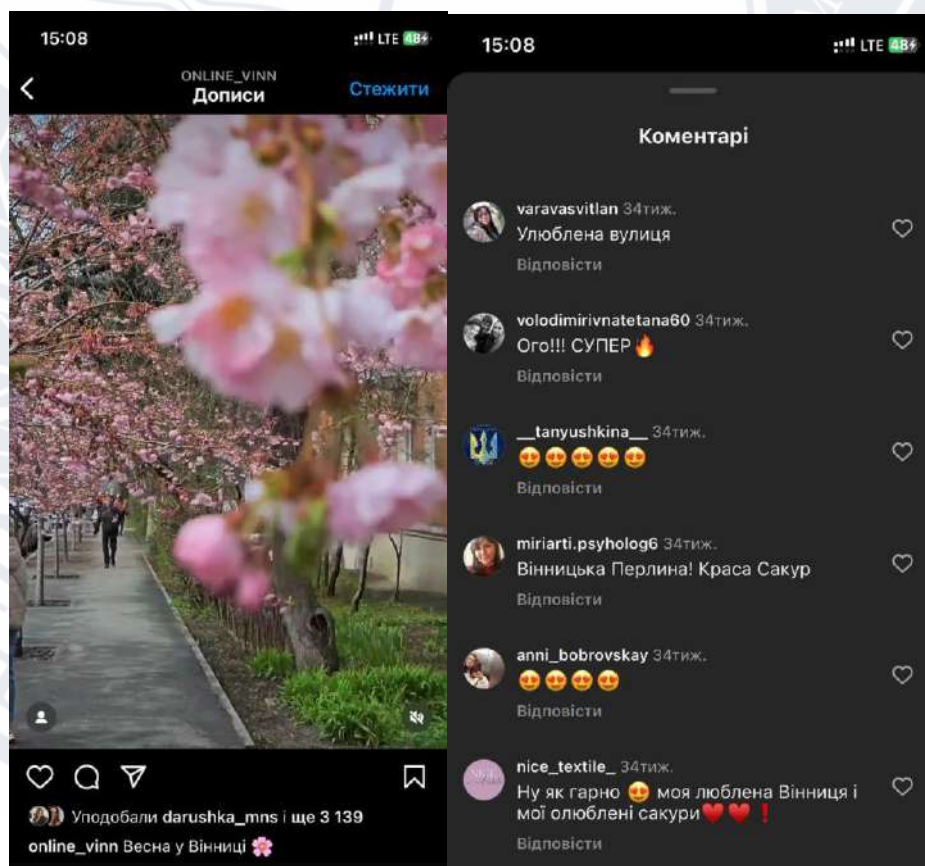

Рис. 3.1.6. Пост №6 на емоцію задоволення

1. Тема дискурсивної ситуації: цвітіння сакур у Вінниці.
2. Мета дискурсивної ситуації: розважальна (показати аудиторії, як розпустились сакури).
3. Учасники дискурсивної ситуації: автор допису, читачі (підписники).
4. Мовні маркери емоції *задоволення*: специфічні словосполучення, що опосередковано описують задоволення (*улюблена вулиця, ого, супер, вінницька перлина, краса сакур, ну як гарно, моя люблена Вінниця, мої олюблені сакури*).
5. Графічні маркери емоції *задоволення*: смайл-емотикон серця, смайл-емотикон обличчя з серцями в очах, смайл-емотикон посмішки разом із серцями, смайл-вогник, знаки оклику, смайл-знаку оклику; 3139 вподобань.
6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в позитивному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №7

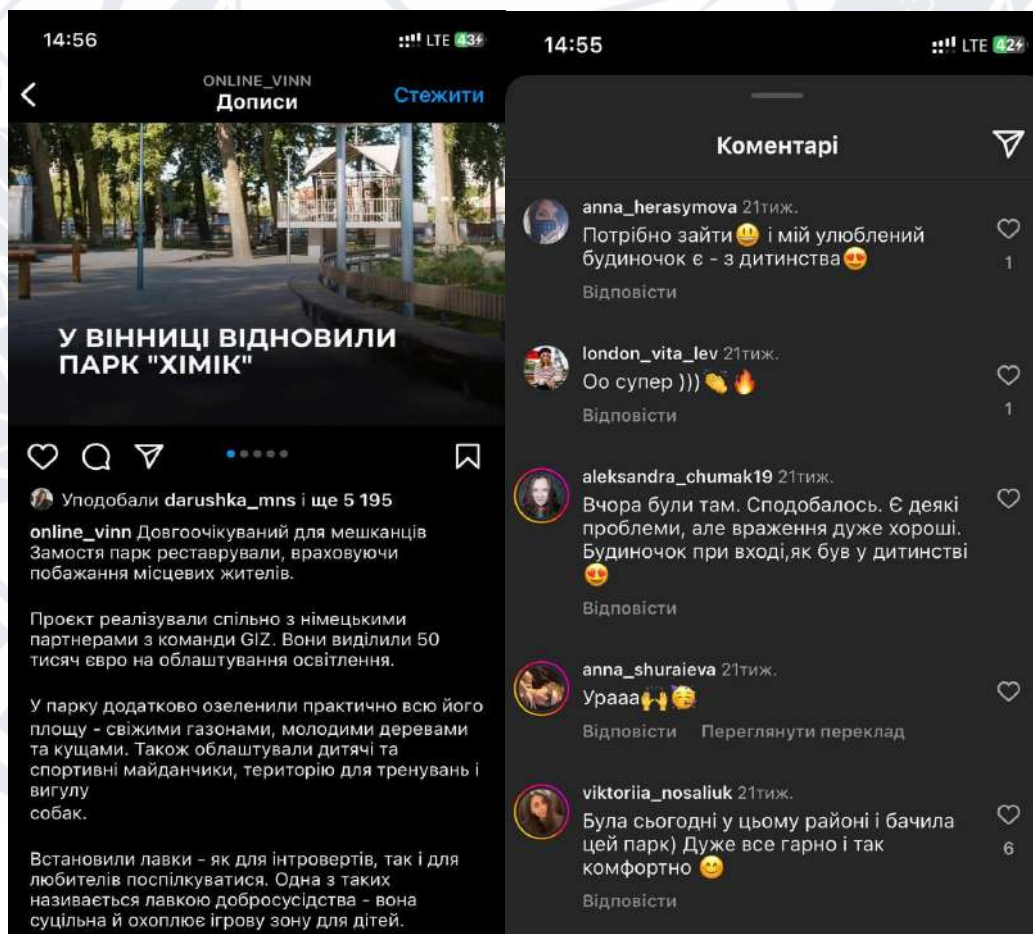

Рис. 3.1.7. Пост №7 на емоцію задоволення

1. Тема дискурсивної ситуації: відновлення парку «Хімік».
2. Мета дискурсивної ситуації: розважальна (показати аудиторії, як змінився місцевий парк після того, як його привели до ладу).
3. Учасники дискурсивної ситуації: місцеві жителі, німецькі партнери, мешканці Замостя.
4. Мовні маркери емоції *задоволення*: специфічні словосполучення, що опосередковано описують задоволення (*мій улюблений будиночок, сподобалось, о супер, враження дуже хороші, ура, дуже все гарно і так комфортно*).
5. Графічні маркери емоції *задоволення*: смайл-емотикон обличчя з серцями в очах, смайл-емотикон посмішки, смайл-вогник, смайл-вітання; 5195 вподобань.
6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в позитивному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №8

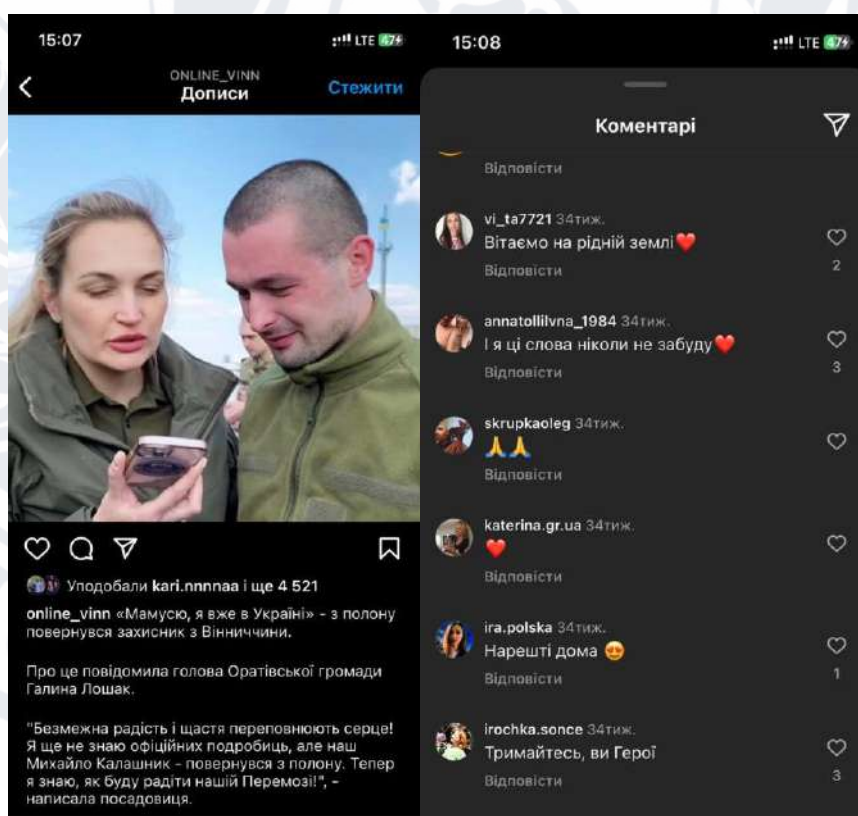

Рис. 3.1.8. Пост №8 на емоцію задоволення

1. Тема дискурсивної ситуації: повернення військового з полону.
2. Мета дискурсивної ситуації: інформативна (показати аудиторії зворушливі кадри повернення військовополоненого).
3. Учасники дискурсивної ситуації: захисник, Оратівська громада, посадовиця, мама захисника.
4. Мовні маркери емоції *задоволення*: пестливі іменники (*Мамусю*), специфічні словосполучення, що опосередковано описують задоволення (*безмежна радість і щастя переповнюють серце, тепер я знаю, як буду радіти нашій Перемозі, вітаємо на рідній землі, і я ці слова ніколи не забуду, нарешті дома, ви Герої*).
5. Графічні маркери емоції *задоволення*: символічне фото усміненого захисника, який повернувся додому з полону, – емоції радості; смайл-емотикон серця, смайл-емотикон обличчя з серцями в очах; 4521 вподобання.
6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в позитивному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №9

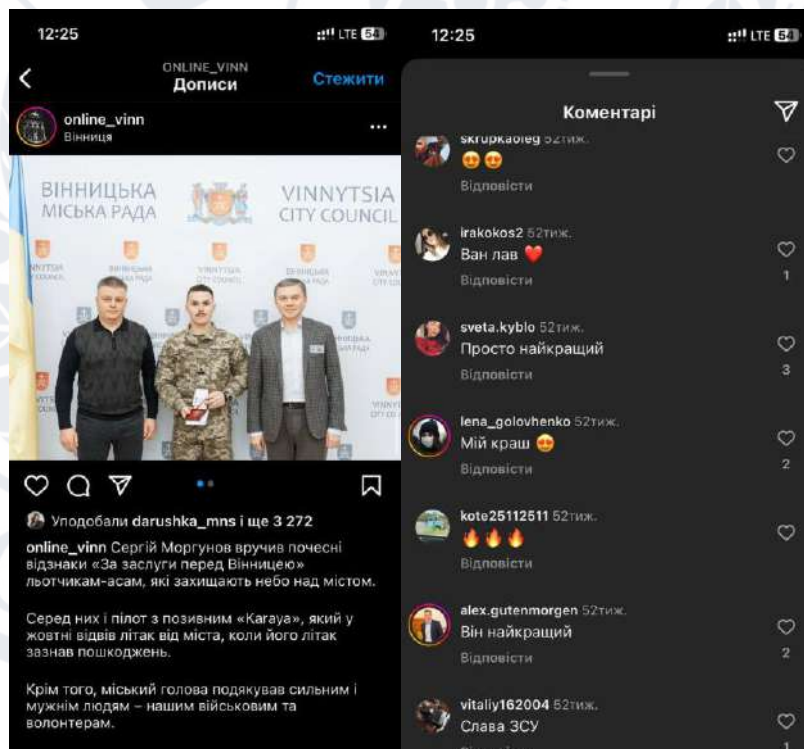

Рис. 3.1.9. Пост №9 на емоцію задоволення

1. Тема дискурсивної ситуації: нагородження військових льотчиків.
2. Мета дискурсивної ситуації: інформативна (показати аудиторії вручення відзнак льотчикам).
3. Учасники дискурсивної ситуації: льотчики, пілот, військові, волонтери, міський голова.
4. Мовні маркери емоції *задоволення*: специфічні словосполучення, що опосередковано описують задоволення (*подякував сильним і мужнім людям, ван лав, просто найкращий, мій краш, він найкращий, слава ЗСУ*).
5. Графічні маркери емоції *задоволення*: символічне фото з посмішками та нагородою, смайл-емотикон серця, смайл-емотикон обличчя з серцями в очах, смайл-вогник; 3272 вподобання.
6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в позитивному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №10

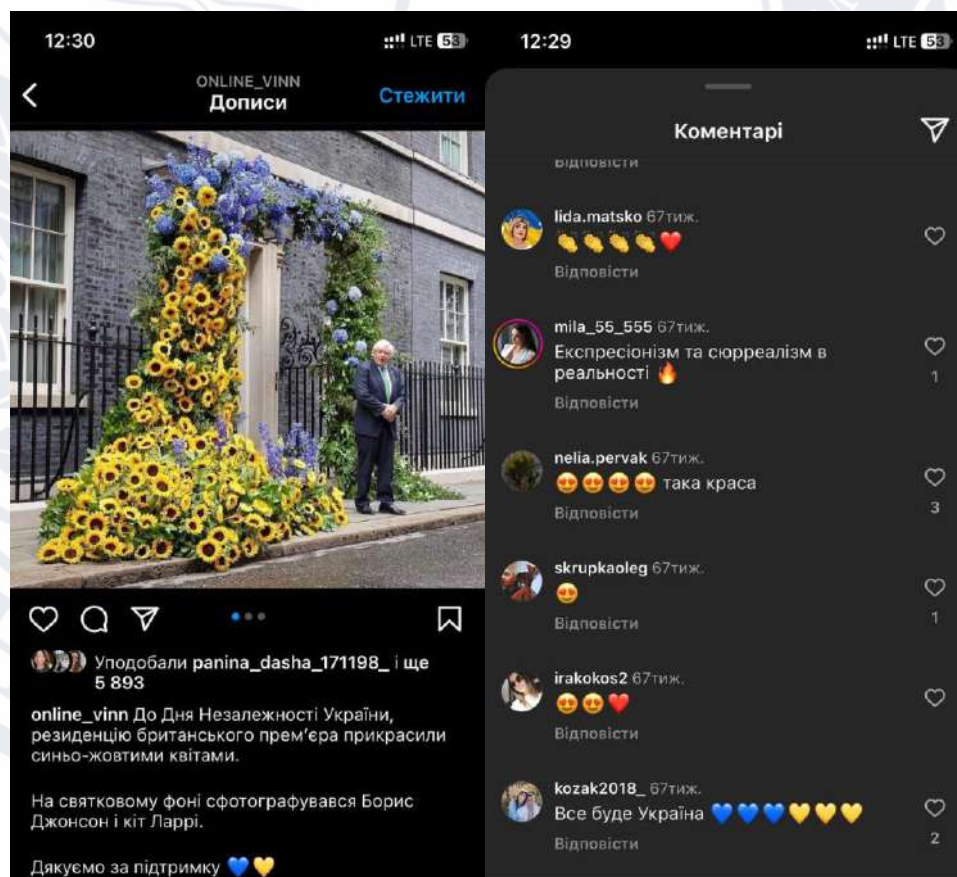

Рис. 3.1.10. Пост №10 на емоцію задоволення

1. Тема дискурсивної ситуації: британський прем'єр-міністр прикрасив резиденцію синьо-жовтими квітами до Дня Незалежності України.

2. Мета дискурсивної ситуації: інформативна (показати аудиторії, що у цей важкий час у нас є підтримка).

3. Учасники дискурсивної ситуації: британський прем'єр, кіт Ларрі.

4. Мовні маркери емоції *задоволення*: специфічні словосполучення, що опосередковано описують задоволення (*дякуємо за підтримку, така краса, все буде Україна*).

5. Графічні маркери емоції *задоволення*: символічне фото на підтримку України; смайл-емотикон серця, смайл-емотикон обличчя з серцями в очах, смайл-емотикон вогник, смайл-емотикон серце синього та жовтого кольорів, смайл-емотикон плескаючих долонь; 5893 вподобання.

6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в позитивному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Можемо зробити висновок, що серед 10-ти проаналізованих дискурсивних ситуацій, що репрезентують емоцію *задоволення*, 7 мали розважальну мету, 3 – інформативну мету. Серед мовних маркерів емоції *задоволення* переважає іменник – *краса*, прислівник – *гарно*. Серед графічних маркерів емоції *задоволення* переважає смайл-емотикон обличчя з серцями в очах, смайл-емотикон серця. Соціально-психологічний вимір 10-ти проаналізованих дискурсивних ситуацій, що репрезентують емоцію *задоволення*, загалом позитивний, у рідких випадках нейтральний.

3.2. Дискурсивний аналіз постів в Інстаграм: емоція *смуток*

Аналіз №1

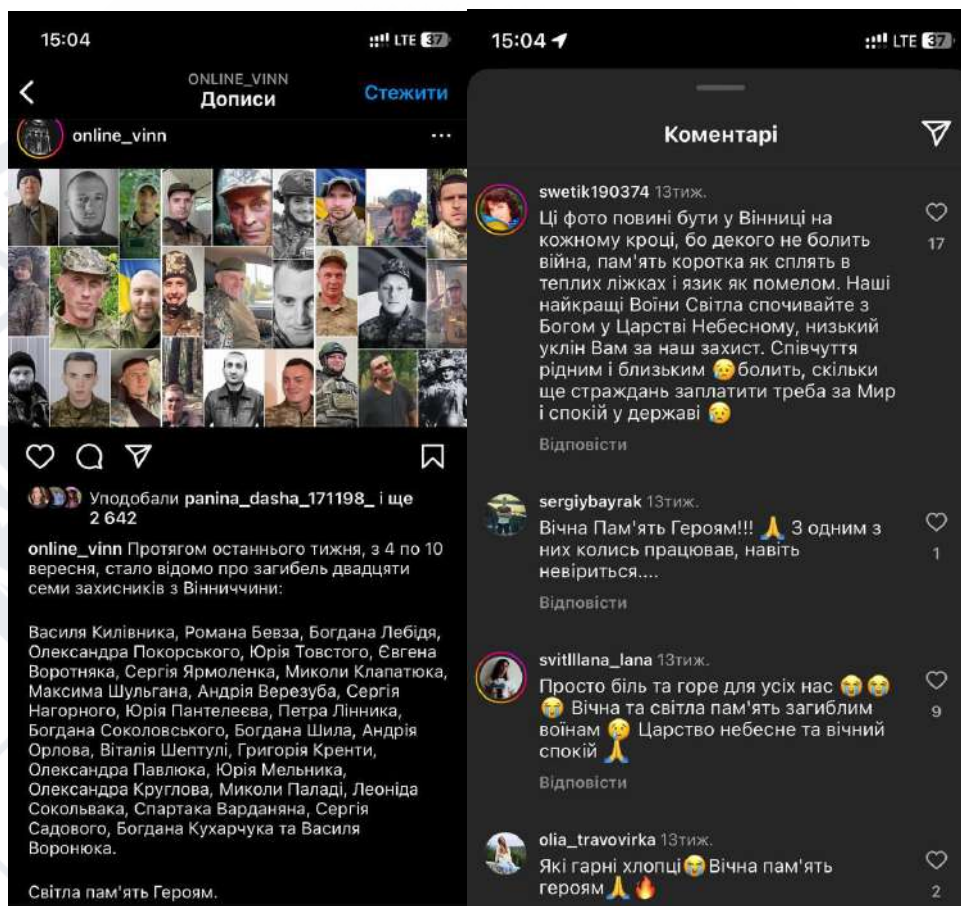

Рис. 3.2.1. Пост №1 на емоцію *смуток*

1. Тема дискурсивної ситуації: новина про те, що загинули двадцять сім захисників.
2. Мета дискурсивної ситуації: інформативна (донести до аудиторії відомості про втрати на фронті).
3. Учасники дискурсивної ситуації: захисники.
4. Мовні маркери емоції *смуток*: специфічні словосполучення, що опосередковано описують смуток (*стало відомо про загибель, бо декого не болить війна, пам'ять коротка як сплять в теплих ліжках і язик як помелом, Воїни Світла спочивайте з Богом у Царстві Небесному, низький уклін Вам за наш захист, співчуття рідним і близьким, болить, скільки ще страждань заплатити треба за Мир і спокій, Вічна Пам'ять Героям, просто біль та горе для усіх нас, Царство небесне та вічний спокій, вічна пам'ять героям*).

5. Графічні маркери емоції *смуtku*: смейл-емотикон обличчя зі сльозою, смайл-емотикон плачу, смайл-емотикон складених рук, які моляться.

6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в негативному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №2

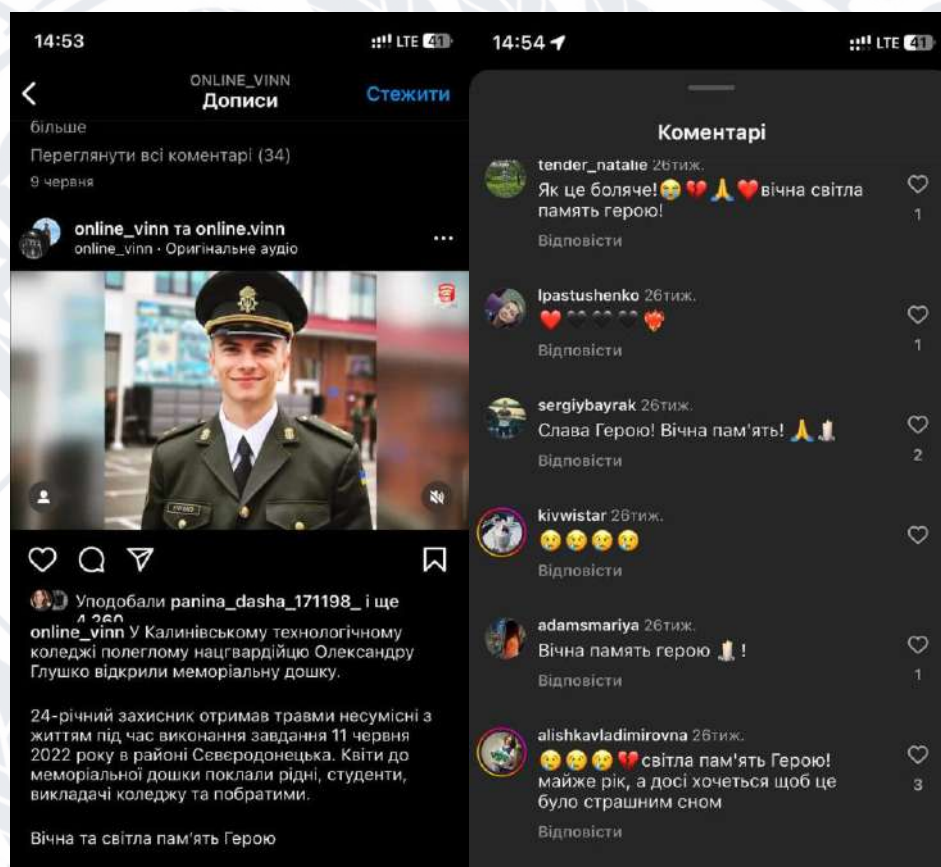

Рис. 3.2.2. Пост №2 на емоцію *смуtku*

1. Тема дискурсивної ситуації: у Калинівському технологічному коледжі відкрили меморіальну дошку полеглому захиснику.

2. Мета дискурсивної ситуації: інформативна (донести до аудиторії, що потрібно вшановувати пам'ять загиблих захисників України).

3. Учасники дискурсивної ситуації: нацгвардієць, його побратими, його рідні, студенти та викладачі коледжу.

4. Мовні маркери емоції *смуtku*: специфічні словосполучення, що опосередковано описують смуток (*полеглому нацгвардійцю, захисник отримав травми несумісні з життям, вічна та світла пам'ять Герою, як це боляче,*

Слава Герою, світла пам'ять Герою, а досі хочеться щоб це було страшним сном).

5. Графічні маркери емоції *смуtku*: смайл-емотикон обличчя зі сльозою, смайл-емотикон плачу, смайл-емотикон складених рук, які моляться, смайл-емотикон розбитого серця, знаки оклику, смайл-емотикон свічки.

6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в негативному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №3

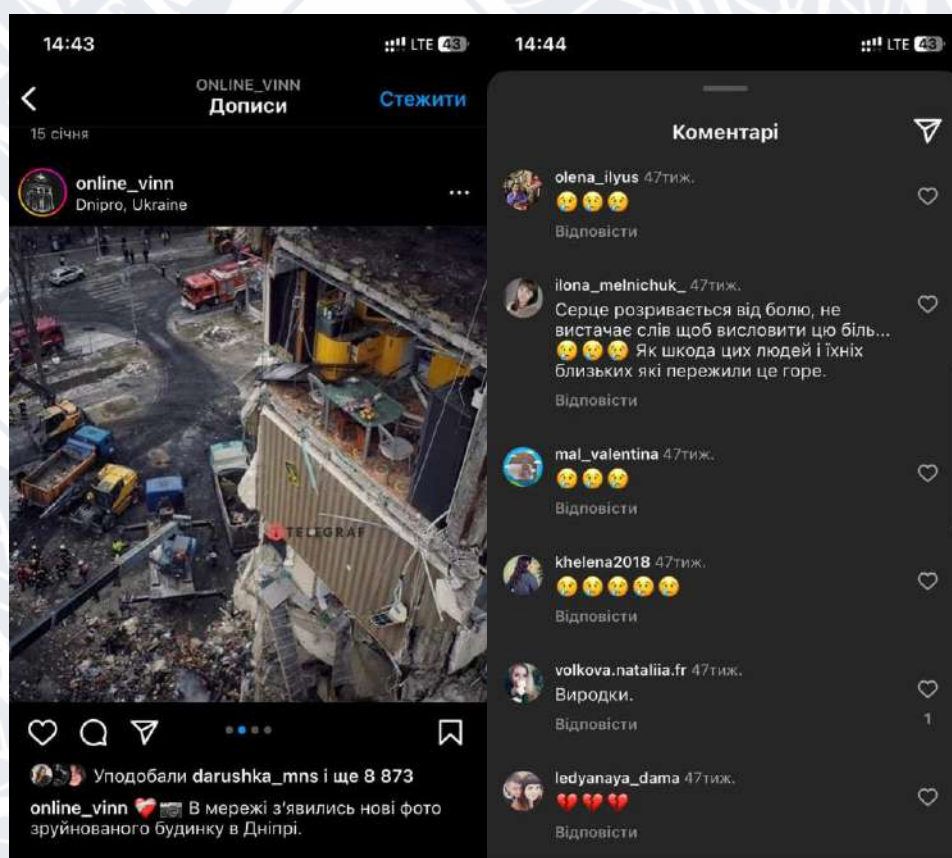

Рис. 3.2.3. Пост №3 на емоцію *смуtku*

1. Тема дискурсивної ситуації: у Дніпрі приліт ракет у житловий будинок.
2. Мета дискурсивної ситуації: інформативна (показати аудиторії наслідки влучання російських ракет).
3. Учасники дискурсивної ситуації: мешканці Дніпра.

4. Мовні маркери емоції *смуtku*: іменники (*виродки*); специфічні словосполучення, що опосередковано описують смуток (*фото зруйнованого будинку, серце розривається від болю, не вистачає слів щоб вичловити цю біль, як шкода цих людей і їхніх близьких які пережили це горе*).

5. Графічні маркери емоції *смуtku*: фото зруйнованого житлового будинку, смейл-емотикон обличчя зі сльозою, смайл-емотикон розбитого серця.

6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в негативному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №4

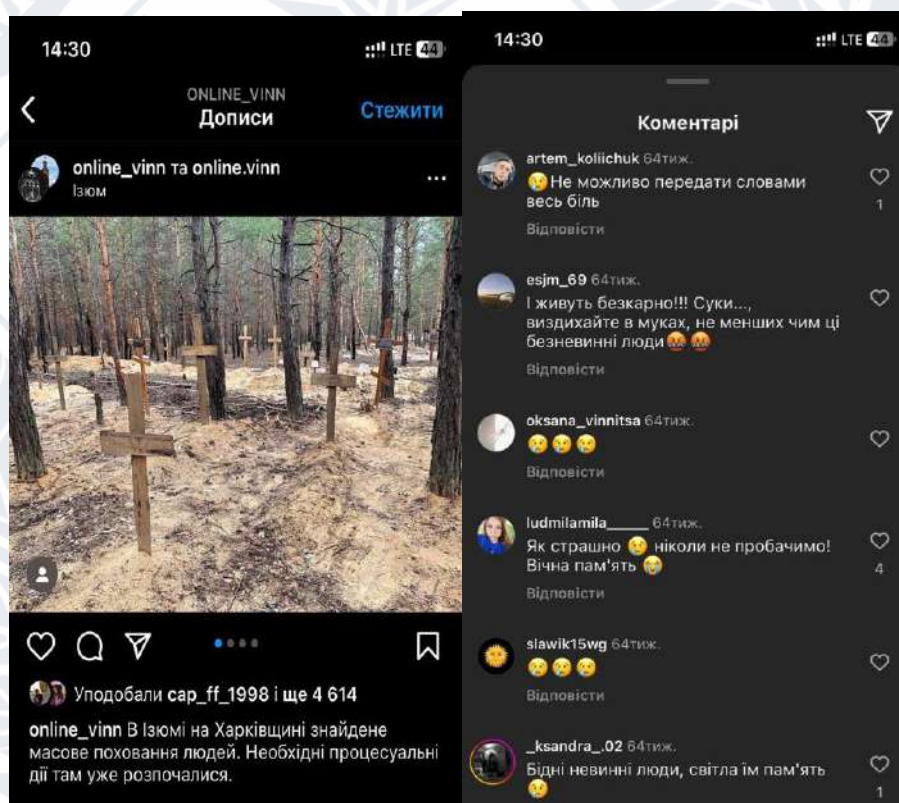

Рис. 3.2.4. Пост №4 на емоцію *смуtku*

1. Тема дискурсивної ситуації: на Харківщині знайшли масове поховання людей.

2. Мета дискурсивної ситуації: інформативна (донести до аудиторії інформацію про масове поховання людей).

3. Учасники дискурсивної ситуації: мешканці Харківщини.

4. Мовні маркери емоції *смутку*: іменники (*суки*); специфічні словосполучення, що опосередковано описують *смуток* (*масове поховання людей, не можливо передати словами весь біль, і живуть безкарно, виздихайте в мука, не менших чим ці безневинні люди, як страшно, ніколи не пробачимо, Вічна пам'ять, бідні невинні люди, світла їм пам'ять*).

5. Графічні маркери емоції *смутку*: фото з хрестами, де поховані люди, смайл-емотикон обличчя зі сльозою, смайл-емотикон плачу, знаки оклику, трикрапка.

6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в негативному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №5

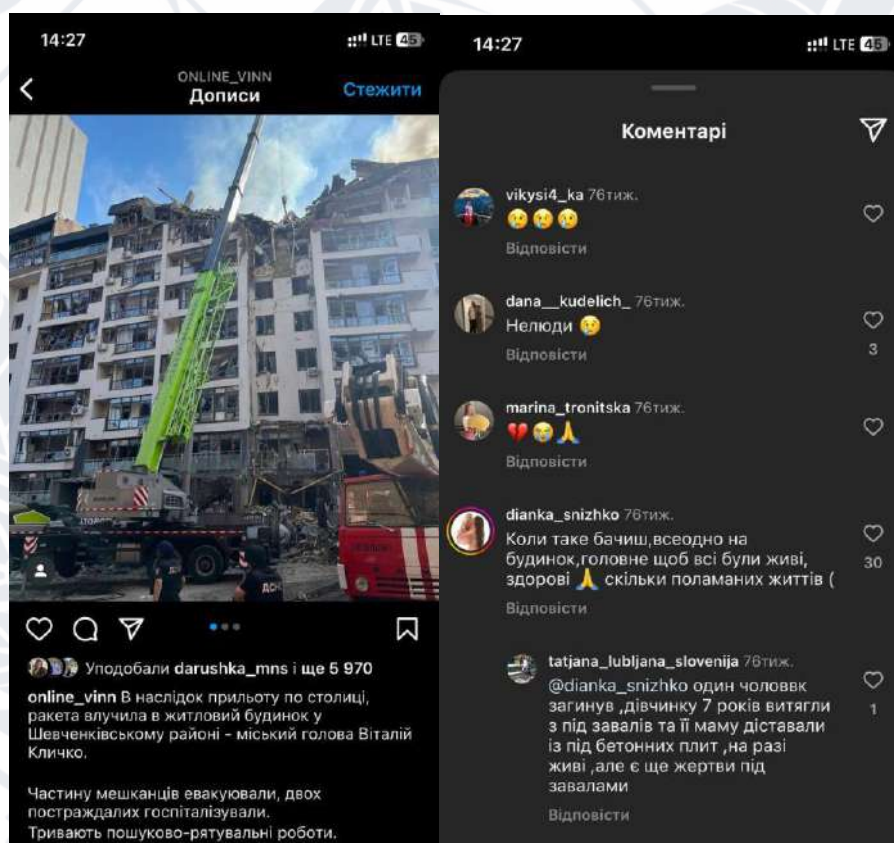

Рис. 3.2.5. Пост №5 на емоцію *смутку*

1. Тема дискурсивної ситуації: Приліт ракети в житловий будинок у Києві.

2. Мета дискурсивної ситуації: інформативна (показати аудиторії наслідки влучання російських ракет).

3. Учасники дискурсивної ситуації: мешканці Шевченківського району, міський голова.

4. Мовні маркери емоції *смуtku*: іменники (*нелюди*); специфічні словосполучення, що опосередковано описують смуток (*внаслідок прильоту по столиці, ракета влучила в житловий будинок, двох постраждалих госпіталізували, головне щоб всі були живі і здорові, скільки поламаних життів, один чоловік загинув, дівчинку 7 років витягли з під завалів та її маму діставали із під бетонних плит, є ще жертви під завалами*).

5. Графічні маркери емоції *смуtku*: фото житлового будинку після влучання ракетою; смайл-емотикон обличчя зі сльозою, смайл-емотикон плачу, смайл-емотикон складених рук, які моляться, смайл-емотикон розбитого серця.

6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в негативному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №6

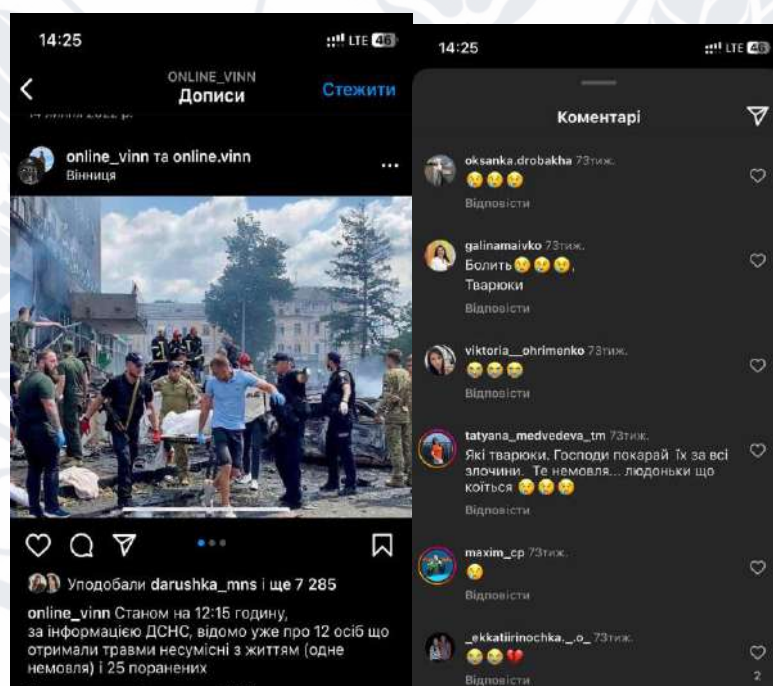

Рис. 3.2.6. Пост №6 на емоцію *смуtku*

1. Тема дискурсивної ситуації: приліт ракет у центр міста Вінниці.
2. Мета дискурсивної ситуації: інформативна (проінформувати аудиторію про кількість постраждалих та загиблих внаслідок влучання російської ракети).
3. Учасники дискурсивної ситуації: постраждалі люди.
4. Мовні маркери емоції *смутку*: іменники (*тварюки*); специфічні словосполучення, що опосередковано описують смуток (*отримали травми несумісні з життям, болить, які тварюки, Господи покарай їх за всі злочини, те немовля, людоньки що коїться*).
5. Графічні маркери емоції *смутку*: фото з місця подій, де виносять людей, які загинули внаслідок влучання ракет; смайл-емотикон обличчя зі сльозою, смайл-емотикон плачу, смайл-емотикон розбитого серця.
6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в негативному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №7

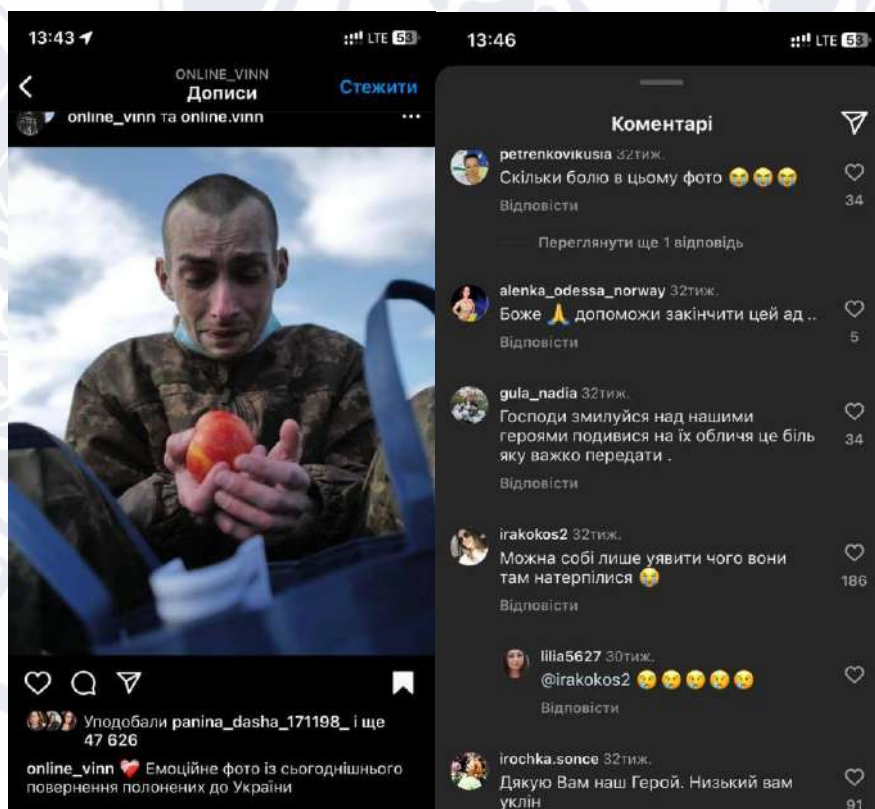

Рис. 3.2.7. Пост №7 на емоцію смутку

1. Тема дискурсивної ситуації: повернення військовополонених до України.

2. Мета дискурсивної ситуації: інформативна (показати аудиторії, якими люди повертаються з російського полону).

3. Учасники дискурсивної ситуації: військові, які повернулись з полону.

4. Мовні маркери емоції *смуtku*: специфічні словосполучення, що опосередковано описують смуток (*скільки болю в цьому фото, Боже допоможи закінчити цей ад, Господи змилуйся над нашими героями подивися на їх обличчя це біль яку важко передати, можна собі лише уявити чого вони там натерпілися, дякую Вам наш Герой, Низький вам уклін*).

5. Графічні маркери емоції *смуtku*: фото полоненого, який їсть яблуко і плаче; смайл-емотикон обличчя зі сльозою, смайл-емотикон плачу, смайл-емотикон складених рук, які моляться, смайл-емотикон перев'язаного серця.

6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в негативному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №8

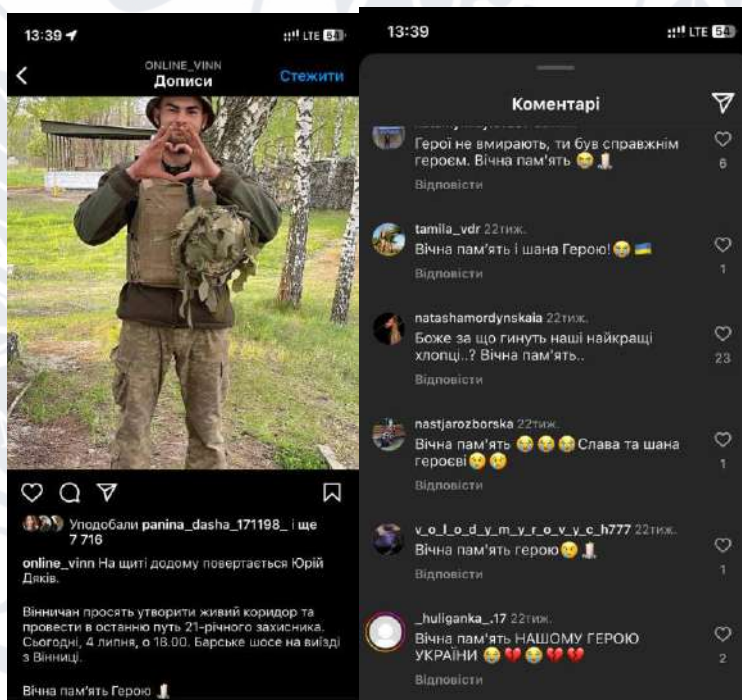

Рис. 3.2.8. Пост №8 на емоцію *смуtku*

1. Тема дискурсивної ситуації: до Вінниці повертається загиблий військовослужбовець.

2. Мета дискурсивної ситуації: інформативна (проінформувати аудиторію про загиблого воїна задля створення живого коридору).

3. Учасники дискурсивної ситуації: військовослужбовець, вінничани.

4. Мовні маркери емоції *смуtku*: специфічні словосполучення, що опосередковано описують смуток (*на щиті додому повертається Юрій Дяків, провести в останню путь, Вічна пам'ять Герою, Герої не вмирають, ти був справжнім героєм, Боже за що гинуть наші найкращі хлопці, слава та шана героєві*).

5. Графічні маркери емоції *смуtku*: смейл-емотикон обличчя зі сльозою, смейл-емотикон плачу, смейл-емотикон прапору України, смейл-емотикон розбитого серця, смейл-емотикон свічки.

6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в негативному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №9

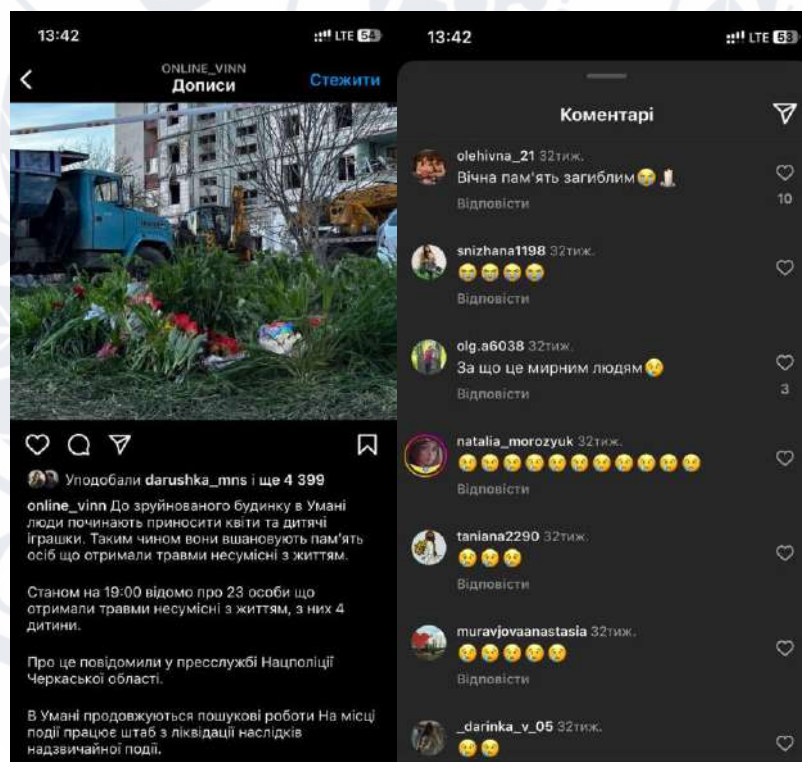

Рис. 3.2.9. Пост №9 на емоцію *смуtku*

1. Тема дискурсивної ситуації: люди вшановують пам'ять людей, що загинули під влучання ракетою у житловий будинок в Умані.

2. Мета дискурсивної ситуації: інформативна (довести до аудиторії інформацію про загиблих та постраждалих).

3. Учасники дискурсивної ситуації: люди, прес-служба Нацполіції, штаб з ліквідації наслідків надзвичайної події.

4. Мовні маркери емоції *смуtku*: специфічні словосполучення, що опосередковано описують смуток (*до зруйнованого будинку в Умані починають приносити квіти та дитячі іграшки, 23 особи що отримали травми несумісні з життям, з них 4 дитини, продовжуються пошукові роботи, вічна пам'ять загиблим, за що це мирним людям*).

5. Графічні маркери емоції *смуtku*: фото зруйнованого будинку, біля якого лежать квіти та дитячі іграшки; смейл-емотикон обличчя зі сльозою, смайл-емотикон плачу, смайл-емотикон свічки.

6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в негативному тоні і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Аналіз №10

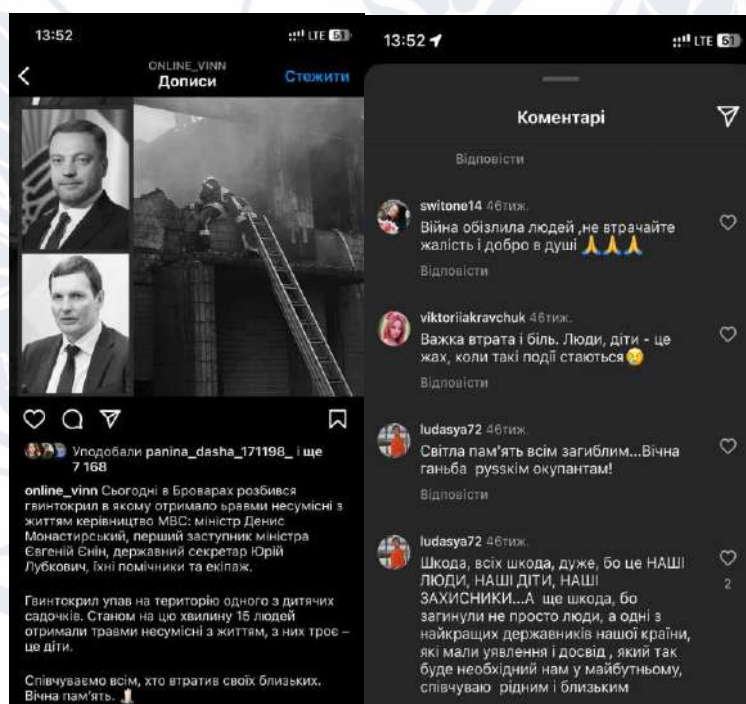

Рис. 3.2.10. Пост №10 на емоцію *смуtku*

1. Тема дискурсивної ситуації: у Броварах розбився гвинтокрил, який впав на територію дитячого садка.

2. Мета дискурсивної ситуації: інформативна (довести до аудиторії інформацію про загиблих та постраждалих та принести співчуття рідним загиблих).

3. Учасники дискурсивної ситуації: керівництво МВС, їх помічники, їх екіпаж, діти, люди.

4. Мовні маркери емоції *смуtku*: специфічні словосполучення, що опосередковано описують смуток (*розбився гвинтокрил в кому отримало травми несумісні з життям керівництво МВС, гвинтокрил упав на територію одного з дитячих садочків, 15 людей отримали травми несумісні з життям, з них троє – це діти, співчуваємо всім, хто втратив своїх близьких, Вічна пам'ять, війна обізлила людей, не втрачайте жалість і добро в душі, важка втрата і біль, люди, діти – це жах, коли такі події стаються, світла пам'ять всім загиблим, шкода, всіх шкода, а ще шкода, бо загинули не просто люди, а одні з найкращих державників нашої країни, співчуваю рідним і близьким*).

5. Графічні маркери емоції *смуtku*: смайл-емотикон обличчя зі сльозою, смайл-емотикон складених рук, які моляться, трикрапка, знаки оклику.

6. Соціально-психологічний вимір дискурсивної ситуації: описувана подія презентована адресантом в негативному тоні, і аналогічним чином сприймається аудиторією.

Можемо зробити висновок, що серед 10-ти проаналізованих дискурсивних ситуацій, що репрезентують емоцію *смуtku*, 10 мали інформативну мету. Серед мовних маркерів емоції *смуtku* переважає іменник – *біль*, словосполучення «*Вічна пам'ять*». Серед графічних маркерів емоції *смуtku* переважає смайл-емотикон обличчя зі сльозою, смайл-емотикон плачу, смайл-емотикон свічки. Соціально-психологічний вимір 10-ти проаналізованих дискурсивних ситуацій, що репрезентують емоцію *смуtku*, загалом негативний.

ВИСНОВКИ

1. Емоція – це первинне, засноване на перцептивних уявленнях психічне переживання мовної особистості, що є психологічно універсальним та найбільш релевантним культурним феноменом для того чи того етносу, а також суб'єктивною, індивідуальною реакцією людини на комплекс внутрішніх та зовнішніх подразників, що може бути потенційно реалізована в діапазоні «негативна реакція – позитивна реакція» (за основу взято положення Ж. Краснобаєвої-Чорної).

Загальновідома психологічна класифікація емоцій Керролла Ізарда виокремлює 10 фундаментальних людських емоцій: відроза, гнів, задоволення, зацікавлення, збентеження, здивування, презирство, смуток, сором, страх. Досліджувані в роботі протилежні за значенням емоції *задоволення* й *смуток*, на нашу думку, найкраще репрезентують емотивний потенціал мовної особистості, її здатність відчувати як позитивні, так і негативні емоції (яку загалом визначають як категорію емотивності – індивідуально-типологічну характеристику мовної особистості, в основі якої – висока емоційна чутливість, лабільність нервових процесів, репрезентованих у мінливості емоційного настрою).

Емоцію *задоволення* кваліфікуємо як: 1) у психологічному аспекті: емоцію людини, яка супроводжує її при успішно виконаній роботі, досягненні поставленої мети тощо; 2) у лінгвістичному аспекті: задоволеність; дію за значенням задовольнити, задовольняти; почуття та стан вдоволення ким-, чим-небудь.

Емоцію *смуток* кваліфікуємо як: 1) у психологічному аспекті: негативні переживання людини, пов'язані з усвідомленням неможливості задоволення існуючої потреби; фізичний / моральний біль; психічний стан горя, туги; 2) у лінгвістичному аспекті: невеселий, важкий настрій, зумовлений горем, невдачею тощо; сум, журба; сумний, зажурений вираз очей, обличчя тощо.

2. Результати аналізу емотивної лексики на позначення емоцій *задоволення* й *смуtku* на матеріалі української мови в лінгвоперсонологічному аспекті:

1) узагальнене лінгвоперсонологічне сприйняття й вираження емоції *задоволення*: **іменники**: *радість, щастя, любов*; **прикметники**: *радісний, веселий, щасливий, приємний, усміхнений*; **дієслова**: *сміятися, радіти, відпочивати*; узагальнене лінгвоперсонологічне сприйняття й вираження емоції *смуtku*: **іменники**: *біль, розчарування, самотність*; **прикметники**: *сумний, втомлений, самотній*; **дієслова**: *плакати, страждати, розчаровуватись, сумувати*;

2) респонденти дають різноманітні, неповторювані реченнєві реакції для визначення емоцій *задоволення* й *смуtku* (вважаємо, кожна з них ґрунтована на власному, пережитому емоційному досвіді кожної із опитаних лінгвоперсон);

3) основним психофізіологічним маркером емоції *задоволення* у більшості опитаних лінгвоперсон є посмішка; основним психофізіологічним маркером емоції *смуtku* у більшості опитаних лінгвоперсон є характерна (або взагалі відсутня) міміка, конкретно – насуплені брови, засмучені / заплакані очі;

4) приблизно для половини опитаних лінгвоперсон емоція *задоволення* – це відчуття, для іншої – емоція; для більшості опитаних лінгвоперсон емоція *смуtku* – це відчуття;

5) як і у випадку з реченнєвими реакціями, спроба дати власне визначення досліджуваних емоцій *задоволення* й *смуtku* показала цікаві, унікальні результати – неповторювані, отримані шляхом рефлексивного переживання й обдумування попереднього досвіду опитуваної лінгвоперсони.

3. Як матеріал дослідження емотивної лексики на позначення емоцій *задоволення* й *смуtku* на матеріалі української мови в дискурсивному аспекті обрано пости з новинної Інстаграм-сторінки «Онлайн Вінниця»

(@online_vinn) з кількістю підписників на момент збору матеріалів у 140 тисяч – 20 постів.

Серед 10-ти проаналізованих дискурсивних ситуацій, що репрезентують емоцію *задоволення*, 7 мали розважальну мету, 3 – інформативну мету. Серед мовних маркерів емоції *задоволення* переважає іменник – *краса*, прислівник – *гарно*. Серед графічних маркерів емоції *задоволення* переважає смайл-емотикон обличчя з серцями в очах, смайл-емотикон серця. Соціально-психологічний вимір 10-ти проаналізованих дискурсивних ситуацій, що репрезентують емоцію *задоволення*, загалом позитивний, у рідких випадках нейтральний.

Серед 10-ти проаналізованих дискурсивних ситуацій, що репрезентують емоцію *смуtku*, 10 мали інформативну мету. Серед мовних маркерів емоції *смуtku* переважає іменник – *біль*, словосполучення «*Вічна пам'ять*». Серед графічних маркерів емоції *смуtku* переважає смайл-емотикон обличчя зі сльозою, смайл-емотикон плачу, смайл-емотикон свічки. Соціально-психологічний вимір 10-ти проаналізованих дискурсивних ситуацій, що репрезентують емоцію *смуtku*, загалом негативний.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрейчук Н. І. «Мова» культури і мовні знаки. Мовознавчий вісник: Зб. наук. пр. / МОН України. Черкаський нац. ун-т імені Богдана Хмельницького; відп. ред. Г. І. Мартинова. Черкаси, 2010. Вип. 11. С. 16–19 .
2. Банвіль Д. Інтерв'ю із Салманом Рушді. Всесвіт. 1994. Вип. 8. С. 147-150.
3. Барабуля А. М. Реалізація культурного компоненту конотативного плану лексем у фразеологічних одиницях. Ученые записки Таврического университета им. В. И. Вернадского. 2007. (Серия «Филология»). Т. 20 (59), Вып. 1. С. 263–267.
4. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Академія, 2004. 344 с.
5. Безугла Л. Р. Історична динаміка мовленнєвого акту квестива в німецькій та англійській мовах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Харків, 1998. 22 с.
6. Биценко Т. О. Історична динаміка експресивів негативної емоційності в англійському дискурсі XVI – XX століть: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Харків, 2004. 20 с.
7. Білодід І. К.. Сучасна українська мова: Стилїстика. Київ: Наук. думка, 1973. С. 30–39.
8. Богдан С. К. Методи й методика лінгвостилїстичних досліджень : методичні рекомендації для слухачів і керівників секції української мови. Луцьк, 2011. 28 с.
9. Бойко Н. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти: монографія. Ніжин: ТОВ «Видавництво Аспект-Полїграф», 2005. 552 с.

10. Бондаренко О. С. Концепти ЧОЛОВІКА та ЖІНКИ в українській та англійській картинах світу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.17 «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство». Донецьк, 2005. 20 с.
11. Борисов О. О. Мовні засоби вираження емоційного концепту страх: лінгвокогнітивний аспект. Донецьк, 2005. 262 с.
12. Ващенко В.С. Мова Тараса Шевченка. Харків, 1963. 247 с.
13. Вінквіст Ч., Тейлора В. Енциклопедія постмодернізму / за ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора; Пер. з англ. В. Шовкун. Київ: Основи. 2003. 503 с.
14. Власенко І. А. Проблема внутрішньоособистісного конфлікту в контексті психологічних досліджень особистості. Проблеми сучасної психології. – Київ, 2013. Вип. 21. С. 46–56.
15. Воробйова О. П. Ідея резонансу в лінгвістичних дослідженнях. Мова. Людина. Світ : До 70-річчя професора М. П. Кочергана: зб. наук. ст. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2006. С. 72–86.
16. Гамзюк М. В. Емотивний компонент значення у процесі сторення фразеологічних одиниць. Київ: Видавничий центр КДЛУ, 2000. 256 с.
17. Гірняк О.Г. Емоція гніву у сучасній емотивній лексиці: теоретичний аспект. Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис». 2019. № 5. С. 30–34.
18. Голубовська І. О. Всесвіт крізь «мовне дзеркало»: універсальне та ідеоетнічне. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. (Серія № 9. Сучасні тенденції розвитку мов). Вип. 1. С. 3– 7.
19. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу: монографія. / 2-е вид., випр. і доп. Київ: Логос, 2004. 284 с.
20. Данилюк І. Ключові етапи становлення лінгвоперсонології. Теорія лінгвістичних парадигм. 2019. С. 407-440

21. Дерріда Ж. Письмо та відмінність. Київ: Основи, 2004. 602 с.
22. Евсеєва М. Г. Специфіка конотативних значень образних номінацій в художньому тексті: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.15. «Загальне мовознавство». Донецьк, 2004. 16 с.
23. Еко У. Роль читача. Дослідження з семіотики текстів. Львів: Літопис, 2004. 652 с.
24. Єрмоленко С. Я. Методи стилістичних досліджень. Українська лінгвостилістика ХХ – початку ХХІ ст.: система понять і бібліографічні джерела / за ред. д-ра філол. наук, проф. С. Я. Єрмоленко. Київ: Грамота, 2007. 312 с.
25. Єфімов Л. П., Ясінецька О. А. Стилістика англійської мови і дискурсивний аналіз. Навчально-методичний посібник. Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. 124 с.
26. Загнітко А. П. Теорія лінгвоперсонології: Монографія. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 136 с.
27. Зелінська Т. Амбівалентність особистості як психологічний феномен Психологія і суспільство. 2001. Вип. 3. С. 23–32.
28. Казмиренко Л. І., Кудерміна О. І., Мойсеєва О. Є. Психологія. Київ, 2015. 213 с.
29. Калита А.А. Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлювання. Кив: КДЛУ, 2001. С. 24–37.
30. Кисельова Л. О. Семантична мова фольклорної традиції в поезії М. Клюєва та В. Свідзінського. Магістеріум. Літературознавчі студії. Вип 29, Київ: ВД «КМ Академія», 2007. С. 35–48.
31. Клейман П. Психологія 101: факти, теорія, статистика, тести й таке інше! Харків, 2017. 240 с.
32. Корнева Л. М. Мовна репрезентація невербальної поведінки героїв художнього твору та її роль у тексті. Філологічні науки: зб. наук. пр. 2011. Вип. 1 (7). С. 114–120.

33. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. / вид. 2-е, випр. і доп. Київ: Академія, 2006. 464 с.
34. Кушнерик В. І. Аналіз емоційно забарвленої лексики німецької мови (на основі вибірки зі словника DUDEN). Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць / наук. ред. В. В. Левицький. Чернівці: Рута, 2005. Вип. 266: Германська філологія. С. 159–167.
35. Лук'янець В. С., Кравченко О. М., Озадовська Л. В. Сучасний науковий дискурс. Оновлення методологічної культури. Київ, 2000. 304 с.
36. Максименко С. Д., Соловієнко В. О. Загальна психологія. Київ, 2000. 182 с.
37. Малярчук О. В. Емоційний концепт щастя: етимологічні та структурні характеристики. Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки. 2014. Вип. 2 (74). С. 132–138.
38. Мартинюк А. П. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен: монографія / під заг. ред. І. С. Шевченко. Харків: Константа, 2005. 356 с.
39. Мартинюк А. П. Регулятивна функція гендерно маркованих одиниць мови (на матеріалі сучасного англomовного публіцистичного дискурсу): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». Київ, 2006. 40 с.
40. Мартинюк А. П., Благодарна О. М. Об'єктивізація концепту РОБОТА у сучасному британському та американському художньому дискурсі: дис. канд. філ. наук: 10.02.04. Харків, 2009. 216 с.
41. Маслоva В. А. До побудови психолінгвістичної моделі конотації / Питання мовознавства. 2009. Вип 1. С. 19–22 .
42. Мац І. І. Різновиди емоцій та способи їх вербалізації (на матеріалі англійської мови). URL: <http://eprints.zu.edu.ua/3511/1/03miiesv.pdf> (дата звернення: 25.09.2023).
43. Мацько Л. І. Методологія і методи стилістики. Стилiстика української мови: підручник / за ред. Л. І. Мацько. Київ: Вища шк., 2003. С. 11–20.

44. Морозова І. Б. Лінгвальні засоби вираження емотивності в жіночому романі Мова. Науково-теоретичний часопис з мовознавства. / Морозова І. Б., Єршова К. І. Одеса: «Астропринт», 2019. №31. С. 20–26.
45. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови: підручн. для ін-тів і фак. іноземн. мов. Харків: Основа, 1993. 256 с.
46. Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів: навчальний посібник. Вінниця: «Нова Книга», 2001. 161 с.
47. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль. К., 1976. – 288 с.
48. Полюжин М. М. Концептуальна система як базове поняття когнітивної семантики й теорії мовної особистості. Проблеми романо-германської філології: збірник наукових праць. Ужгород: Ліра, 2005. С. 5–19.
49. Полюжин М. М. Поняття, концепт та його структура. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. 2015. Вип. 4. С. 212–222.
50. Прожогіна І. М. Особливості навчання іноземної вимови з урахуванням артикуляційної бази рідної мови. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки. 2016. Вип. 28. С. 87–96 .
51. Романова Н. В. Проблема емоційної і емотивної лексики. Науковий вісник Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. Луцьк, 2011. Вип. 3. (Ч. 2). С. 174–179.
52. Русанівський В. М. Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін. 3-тє вид., зі змінами і доповн. Київ: «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2007. С. 177.
53. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). Київ, 1999. 148 с.
54. Селіванова О. Проблеми концептуального моделювання в сучасних мовознавчих студіях. Лінгвістичні студії: зб. наукових праць. Черкаси-Брама-Україна. 2006. Вип. 2. С. 7–13.

55. Соловйова Л. Ф. Вираження аксіологічних категорій у сучасній англійській мові (атрибути, предикативи і релятиви оцінки): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04. «Германські мови». Харків, 2000. 19 с.
56. Тимінська Х.В. Функціональна семантика німецьких експресивів. Наукові записки. Серія «Філологічна». 2012. Вип. 23. С. 180–182 .
57. Титаренко О. Ю. Мовні засоби вираження гумору (на матеріалі творів англійської і американської літератури ХІХ-ХХІ ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04. «Германські мови». Київ, 1993. 16 с.
58. Ткаченко А.В. Мистецтво слова. Вступ до літературознавства. Ткаченко. Київ, 1988. 342 с.
59. Томашевський Б. В. Теорія літератури. Поетика. Москва, 1996. С. 176.
60. Федоренко О. В. Категорія емоційної оцінки в реалізації комунікативних завдань журналіста. Вісник Львівського університету. Серія журналістика. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. Вип. 34, ч. 1. С. 242–248.
61. Фрейд З. Вступ до психоаналізу/переклад з німецької: Петро Таращук. Київ: Основи, 1998. 709 с.
62. Цинтар Н. В. Аналіз культурної специфіки емотивності у міждисциплінарній парадигмі. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Одеса, 2018. Вип. 34, Т. 2. С. 55–59.
63. Цинтар Н. В. Аналіз природи емоцій та людського фактору. Актуальні питання та проблеми розвитку сучасної мови та літератури. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17-18 серпня 2018 року). Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2018. С. 75–79.
64. Цинтар Н. В. Вербалізація емоцій за допомогою вигуків та емотивно-оцінної лексики в англійськомовному художньому дискурсі авторів-жінок.

- Науковий журнал «Молодий вчений». Херсон: Молодий вчений, 2019. Вип. 2 (66). С. 70–74.
65. Цинтар Н. В. Вербалізація емоційних процесів в англійських прозових творах ХХІ століття. Закарпатські філологічні студії. Вип. 4, Том 2 / редкол. І. М. Зимомря та ін. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2018. С. 17–21.
66. Цинтар Н. В. Гендерний аспект функціонування лексико-семантичних засобів емотивності у англійських художніх творах ХІХ та ХХІ стст. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки. Вип. 47. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2018. С. 133–137.
67. Цинтар Н. В. Емотивність сучасного англійського дискурсу. Modern philological research: a combination of innovative and traditional approaches. Conference proceedings (Tbilisi, April 27-28, 2018). Georgia, Tbilisi: Baltija Publishing. P. 223–226.
68. Цинтар Н. В. Емоції в лексичній семантиці прозових текстів. Сучасна філологія: Перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 23-24 червня 2017 року). Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2017. С.61–64.
69. Цинтар Н. В. Епітет та порівняння як засоби вербалізації емотивності в англійському художньому творі. Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики: науковий журнал / редкол. В. І. Кушнерик та ін. Чернівці: Видавничий дім «РОДОВІД», 2019. Вип. 3 (19). С. 103–109.
70. Цинтар Н. В. Когнітивний аспект інтерпретації функціонування емоцій. Філологія та лінгвістика у сучасному світі. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 24-25 серпня 2018 року). Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2018. С. 58–63.

71. Цинтар Н. В. Лексичні засоби, що виражають емоції в англійських художніх творах авторів-чоловіків XIX–XXI стст. *Urgent problems of philology and 221 linguistics*. Budapest, Nov. 2018. С. 53–55.
72. Цинтар Н. В. Синтаксичні засоби вираження емотивності в англійських прозових творах XIX та XXI століття. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство): збірник наукових праць*. Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет, 2018. Вип. 10. С. 150–153.
73. Цинтар Н. В. Специфіка використання непрямой стилістичної номінації для вербалізації емотивності в англійському художньому тексті. *Науково-виробничий журнал «Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки»* Вип. 4 (55). Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2018. С. 113–118.
74. Чабаненко В. А. *Стилістика експресивних засобів української мови*. Запоріжжя: ЗДУ, 2002. 351 с.
75. Шамаєва Ю.Ю. *Методологічні засади дослідження вербалізованих концептів емоцій*. Вісник Житомирського державного університету. Серія: «Філологічні науки». 2011. Вип. 56. С. 187–191. (14)
76. Швелідзе Л. Д. *Мовні засоби реалізації комунікативних стратегій у дискурсі соціальних мереж (на матеріалі української й англійської мов): автореф. ... канд. філол. наук*. 22 с.
77. Ярема О. Б. Суб"єктивна модальність в англійській блог-комунікації. *Наукові записки ТНПУ. Серія: Мовознавство*. 2(28) 2017. С.82-86.
78. Ярема О. Б. Питання емотивності та меметики в англійському мережевому спілкуванні. *Таврійські філологічні наукові читання: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 26–27 січня 2018 р.* Київ: Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2018. С. 134-136
79. Bally Ch. *Traité de stylistique française*. 1909

80. Bradley MM, Codispoti M, Sabatinelli D, Lang PJ. Emotion and motivation II: sex differences in picture processing. *Emotion*. London, 2001. 546 p.
81. Fernández C, Pascual JC, Soler J, Elices M, Portella MJ, FernándezAbascal E. Physiological responses induced by emotion-eliciting films. *Appl Psychophys Biof*. London, 2012. 468 p.
82. Frevert U. Emotions in History – Lost and Found. Budapest, 2011. P. 31–32.
83. Gard M.G., Kring A.M. Sex differences in the time course of emotion. *Emotion*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. 426 p.
84. Izard, Carroll E. (1977). *Human emotions*. New York: Springer US. p. 64
85. Izard, Carroll E.; Kagan, Jerome; Zajonc, Robert B. (1984). *Emotions, Cognition, and Behavior*. Cambridge: Cambridge University Press. p. 17.
86. Jacobson E. Language and emotions. *Pragmalinguistics*. The Hague, 1979. 342 p.
87. Lakoff G. The cognitive model of anger inherent in American English. *Cultural models in language and thought*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987. P. 195–221.
88. Lazarus R. S. Emotion and adaptation. New York, NY, US: Oxford University Press, 1991. 428 p.
89. Lutz C. A. Unnatural Emotions: Everyday Sentiments on a Micronesian Atoll and Their Challenge to Western Theory. Chicago, 1988. 248 p.
90. Plamper J. The History of Emotions: An Interview with William Reddy, Barbara Rosenwein, and Peter Stearns. *History and Theory*. 2010. Vol. 49, no. 2. P. 250–251.
91. Reddy W. M. *The Navigation of Feeling: A Framework for the History of Emotions*. Cambridge, 2001. P.129–134.
92. Rosenwein B. H. Worrying about Emotions in History. *Emotional Communities in the Early Middle Ages*. Ithaca, 2006. P. 35–38.
93. Rosenwein B. H. Worrying about Emotions in History. *The American Historical Review*. 2002. Vol. 107, no. 3. P. 827–828.

94. Rosenwine B. The Navigation of Feeling. *The American Historical Review*. 2002. Vol. 107, no. 4. P. 1181.
95. Scheer M. Are emotions a kind of practice (and is that what makes them have a history)? A bourdieuan approach to understanding emotion. *History and Theory*. 2012. Vol. 51, no. 2. P. 193–197.
96. Stearns P. N., Stearns, Carol Z. *Emotionology: Clarifying the History of Emotions and Emotional Standards*. *The American Historical Review*. 1985. Vol. 90, no. 4. P. 813–836.
97. Thinking Historically about Medieval Emotions. *History Compass*. 2010. Vol. 8, no. 8. P. 833–836.
98. Tsyntar N. Gender difference in the emotional expressivity. Концептуальні проблеми розвитку філологічних наук у сучасному полікультурному просторі. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 21-22 вересня 2018 року). Київ: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2018. С. 42–44.
99. Tsyntar N. Language and emotional cognition. *Philology in EU countries and Ukraine at the modern stage*. Scientific and practical conference (Baia Mare, December 21-22, 2018). Baia Mare, Romania, 2018. P. 74–76.
100. Weinberg M. K., Tronick E. Z., Cohn J. F., Olson K. L. Gender differences in emotional expressivity and self-regulation during early infancy. *Developmental Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. P. 175–188.
101. Wierzbicka A. *Semantics, Culture and Cognition, Universal Human Concepts in Culture – Specific Configuration*. New York; Oxford: OUP, 1992. 325 p.
102. Wierzbicka A. The semantics of emotion: Fear and its relatives in English *Australian Journal of Linguistics* (Special issue on the semantics of emotions). Canberra: Routledge, 1990. P. 359–375.
103. Wierzbicka, A. ‘Human emotions: universal or culture specific?’ *American Anthropologist*. 1989. № 88. P. 584–94.

104. Wierzbicka, A. Emotions Across Languages and Culture. Cambridge : Cambridge University Press, 1999. 349 p

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

105. Бусел В. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
106. Бутенко Н. Словник асоціативних норм української мови. Л. : Вища школа, видавництво при Львівському університеті, 1979. 120 с.
107. Гіптерс З. Культурологічний словник-довідник. К. : ВД «Професіонал», 2006. 328 с.
108. Електронний ресурс [<https://sum.in.ua/>]
109. Загнітко Анатолій. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. – Донецьк : ДонНУ, 2012. – 388 с.
110. Івченко А. Тлумачний словник української мови. Х. : «Фоліо», 2002. 540 с.
111. Психологічний словник /Авт.-уклад. В. В. Синявський, О. П. Сергєєнкова / За ред. Н. А. Побірченко. Київ : Науковий світ, 2007. 336 с.

